RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Första Kammaren. N:o 32.

Lördagen den 26 April, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 23 och 26 i denna månad, äfvensom tre protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets den 22 och 23 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 14, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

13 punkten.

Anslag till ett lektorat i geologi och mineralogi vid Tekniska högskolan m. m.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Kongl. Maj:ts förslag i ifrågavarande punkt har af Stats-Utskottet blifvit afstyrkt. De skäl, som blifvit åberopade för den Kongl. propositionen synas mig likväl vara ganska talande. Undervisningen i geologi, mineralogi och geognosi är mycket vigtig vid en teknisk högskola. Doktor Törnebohm, hvilken för närvarande bestrider denna undervisning och hvars namn säkerligen är för Kammarens samtliga ledamöter väl bekant, är en utmärkt skicklig man. Den aflöning han nu åtnjuter är icke mer än 1,500 kronor, och det är den enda offentliga lön han uppbär. Det är icke antagligt att en sådan lärare kan bibehållas vid läroverket, om icke aflöningen blir något mera tillfredsställande, och skulle han afgå, är det föga troligt, att någon duglig lärare kan vinnas för det ringa arfvode, som för närvarande bestås. Det förefaller mig derföre så godt som nödvändigt för en tillfredsställande undervisning i dessa vigtiga ämnen, att Kongl. Maj:ts proposition i denna del blir bifallen. Dermed står visserligen icke i ovilkorligt sammanhang den andra delen af Kongl. Maj:ts proposition, deri föreslås, att löneförmånerna för professorn i allmän kemi skola få utbetalas med 6,000 kronor eller det belopp, hvartill de i den fastställda staten äro upptagna,

Anslag till ett lektorat i geologi och mineralogi vid Tekniska högskolan m. m. (Forts.)

huru detta belopp icke för närvarande till honom utgår. Men då denne professor har ganska betydlig tjenstgöring, och då till följd af den hastiga utvecklingen af den organiska kemiens betydelse för industrien det är önskligt, att uti den allmänna kemien måtte medelas en fullständigare undervisning än hittills, förefaller det mig som äfven denna framställning skulle förtjena att behjertas.

Det har anmärkts, att lärjungeantalet vid tekniska högskolan under senare åren sjunkit. Detta är fullkomligt sant; men det är icke så, att lärjungeantalet vid den *kemiskt-tekniska* fackskolan har aftagit. Lärjungarne vid denna fackskola hafva tvärtom ökats. I alla fall är det tydligt, att ett sjunkande lärjungeantal icke behöfver verka minskning i behofvet af lärarekrafter. Det gör så, i händelse det är möjligt att sammanlägga klasser, som förut haft olika lärare, men det gör det icke, då det är fråga om undervisning i olika slag af ämnen, der den ene läraren icke kan supplera den andre, och der undervisning icke kan på en gång meddelas. Och så är just förhållandet i nu förevarande fall. Här gäller att meddela undervisning, å ena sidan, i allmän kemi och, å andra sidan, i geologi, mineralogi och geognosi, och för dessa båda slag af ämnen fordras två lärare utan afseende på det antal lärjungar, som vid läroverket finnes.

Friherre Tamm: Till hvad ecklesiastikministern anfört har jag intet att tillägga, utan anhåller endast att få lägga Kammaren på hjertat att icke genom ett afslag borttaga en lärarekraft, sådan som Doktor Törnebohm.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Friherre Klinckowström: Det är en allmän företeelse vid anslagsfrågor, synnerligen här på åttonde hufvudtiteln, att när regeringen önskar en tillökning i lärarnes antal eller i deras löner, kommer man med långa deduktioner om anslagets oundgänglighet, om personernas skicklighet eller om ömmande förhållanden, och vill dermed ådagalägga, att om man icke beviljar, hvad som begäres, en stor olycka kommer att ske i fråga om undervisningen och beskaffenheten af de personer, som kunde vilja åtaga sig lärarekallet. Så äfven här. Att det denna enda gång lyckats Andra Kammarens män att på denna hufvudtitel inom Utskottet vinna majoritet för sin mening är öfverraskande, och jag vill icke låta detta tillfälle gå mig ur händerna att åtminstone *söka* stödja dess sak inför denna fåtaligt besatta Kammare.

Det är nödvändigt, mine herrar, att en gång sätta en gräns för den åttonde hufvudtitelns så betydliga ökande. Man säger visserligen: det är nödvändigt, det är så beskaffade ämnen, att de måste utveckla sig, och dertill fordras mera penningar. Men det finnes andra förhållanden, som också böra tala. Ingen särskild hufvudtitel skall taga för sig mer än landet skäligen kan lemna. Det är mycket rigtigt, att vederbörande myndigheter och verk begära så mycket, som de anse vara nödvändigt för sina behof. Att regeringen icke mera väger dessa behof och afsöndrar hvad som kan undvikas,

Anslag till ett lektorat i geologi och mineralogi vid Tekniska högskolan m. m. (Forts.)

när regeringen dock bör betrakta statsbudgeten och utgifterna i deras helhet, det är ofta klandervärdt, men säkert är, att det icke är regeringen, som *beviljar* anslag, utan som *föreslår* sådana, och det är Riksdagen ensam, som är landet ansvarsskyldig hvad anslagsbeviljande angår. Derföre må man icke förundra sig, om Riksdagen söker att nedbringa vissa utgifter när sådant kan ske.

Hvad denna punkt beträffar, finner jag det vara mycket skäl, att på de grunder, som här i utlåtandet blifvit anförda, icke bevilja det föreslagna anslaget. Jag vill begagna detta tillfälle, då jag har ordet, att anmärka några särdeles märkvärdiga förhållanden. Man säger, att man skall följa med den europeiska bildningen. Jag har gått igenom staterna rörande de flesta kulturländer i Europa, och det finnes *intet enda land,* som i förhållande till hela budgeten har ett så stort belopp anslaget till religionen, kyrkan, undervisningen och dermed sammanhängande förhållanden som just Sverige. Jag skall bedja att få angifva dessa procenttal för att visa, att vi stå högst i det afseendet. Då kan det vara måhända skäl att litet grand hålla inne på denna åttonde hufvudtitel. Jag börjar med *Baden.* — Jag har afdragit i ländernas budget riksskulden, som ju icke förekommer i den del af svenska riksstaten, som berör de nio hufvudtitlarne. — Badens budget med nyssnämnda afdrag utgör 38,706,000 mark, och utgör det belopp, som motsvarar vår åttonde hufvudtitel, 4,315,000 mark, eller 11,14 procent af budgeten. I *Bayern* utgör på samma sätt budgeten 180,705,000 mark, det som motsvarar åttonde hufvudtiteln 18,939,000 mark eller 10,48 procent. I *Preussen* uppgår totala budgeten till 953,155,000 mark, och den del deraf, som motsvarar ifrågavarande hufvudtitel, 52,088,000 mark, eller 5,46 procent. I *Würtemberg* uppgår budgeten till 404,272,000 mark, det belopp som representerar vår åttonde hufvudtitel, hvilket utgör 8,115,000 mark, gör 2 procent af det hela. I *Österrike* utgör budgeten 324,877,000 floriner, hvad som motsvarar vår åttonde hufvudtitel 16,011,000 floriner, eller 4,90 procent af hela budgetbeloppet. I *Belgien,* på en budget af 222,954,000 francs, motsvaras anslagen å åttonde hufvudtiteln af ett belopp utaf 20,410,000 francs, eller 9,15 procent af det hela. *Danmarks* budget uppgår till 38,515,000 kronor, deraf utgår i anslag motsvarande oftanämnda hufvudtitel 1,367,000 kronor, utgörande 3,54 procent af det hela. I *Frankrike,* på en budget af 1,785,219,000 francs, utgör vår åttonde hufvudtitel 151,524,000 francs, eller 7,97 procent. I *Englands* budget af 93,509,000 pund sterling belöpa sig de anslag, som motsvara vår åttonde hufvudtitel, till 4,582,000 pund sterling, eller 4,91 procent. I *Italien* utgör hela budgetsbeloppet 598,272,000 lires, den del som kommer religion och dylika ärenden till godo 29,378,000 lires, eller 4,91 procent af det hela. *Norges* budget utgör 33,633,000 kronor; deraf motsvarar 3,850,000 kronor vår åttonde hufvudtitel; varande sistnämnda belopp 11,44 proc. af hela budgetsbeloppet. Men i *Sverige,* mine herrar, utgör åttonde hufvudtitelns anslag icke mindre en *17,23* procent af budgetens belopp. Hvarför detta procenttal i Sverige är så högst betydligt i jemförelse med öfriga europeiska kulturländerna är för mig mycket svårt att säga. Jag förmodar likväl, att det till en stor del måste bero derpå, att undervis-

Anslag till ett lektorat i geologi och mineralogi vid Tekniska högskolan m. m. (Forts.)

ningen hos oss är *gratis* i allmänhet vid de lägre skolorna och universiteteten samt de tekniska skolorna. Intet betalas för en sådan undervisning, ty terminsafgifterna äro obetydliga. Det kan icke gerna finnas någon annan anledning än denna. När så är förhållandet, och vi bevisligen hafva en så ofantlig budget för kyrka, religion och undervisning, skön konst m. m., är det väl gifvet skäl att undersöka denna så vigtiga frågan om den s. k. kostnadsfria undervisningens lämplighet och, om så befunnes ändamålsenligt, att regeringen inkomme med förslag om terminsafgifternas införande eller höjande. Jag har hört sägas, att den nuvarande läroverkskomitén har lemnat ett förslag i detta afseende. Vid denna riksdag kommer väl denna fråga icke före, men det vore väl, om så varit händelsen, på det Riksdagen derigenom skulle kunna fylla en del af de dryga kostnaderna för undervisningen, när man derjemte besinnar, mine herrar, huru oerhördt mycket kommunerna betala för den allmänna folkskoleundervisningen. Enligt 1880 års uppgifter gå de för kommuner och landsting upp till sammanlagdt 9,717,000 kronor. Det är således så mycket betaladt för denna bildning och dessa anstalter, som tillhöra åttonde hufvudtiteln, att man, då sådant någon gång han ske, bör spara. Det är visserligen icke fråga om stora summor, men ser man saken i stort, måste man söka vid hvarje tillfälle, som erbjuder sig, inskränka åttonde hufvudtitelns budget. Det är på grund deraf jag nu, såsom då dylika frågor framdeles förekomma, der möjliga besparingar blifvit ifrågasatta af Andra Kammarens statsutskottsledamöter, kommer att för min del rösta för nedsättning, och hoppas jag, att de få ledamöter af Kammaren, som hafva den åsigten att sparsamhet och hushållning dock äro bra, äfven när det rörer åttonde hufvudtiteln, måtte förena sig med mig, om icke nu, då jag anser det vara onödigt att begära votering, så då frågan återkommer till gemensam omröstning, hvilket jag hoppas måtte ske.

För närvarande yrkar jag på bifall till Stats-Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Widén: Den föregående talaren har anmärkt, att så fort en fråga komme beredd från regeringen till denna Kammare med begäran om ett anslag, är den genast färdig att bevilja hvad regeringen begär.

Det tycktes sålunda för honom vara en olycka, att en anslagsfråga på åttonde hufvudtiteln blifvit af regeringen förberedd och utredd. Jag håller dock för min del Kammaren räkning derför, att den hittills icke delat Herr Friherre Klinckowströms mening. Jag vågar också hoppas, att Kammaren äfven hädanefter må fästa den allra största vigt dervid, att denna hufvudtitels anslagsfrågor komma till Kammaren utredda af regeringen, och att de derigenom vinna det afseende som de förtjena. Särskildt anhåller jag derom med hänsyn till den föreliggande frågan.

Talaren har vidare upprepat det påståendet, att vi borde sätta en gräns för anslagen på åttonde hufvudtiteln. Rätt så! Men skall en sådan gräns sättas, bör den dock icke sättas godtyckligt eller

Anslag till ett lektorat i geologi och mineralogi vid Tekniska högskolan m. m. (Forts.)

endast med allmänna fraser. Lika liten visshet vinner man om hvar gränsen i hvarje fall rätteligen skall sättas derigenom, att man går omkring och ser efter, huru mycket andra länder för motsvarande ändamål kommit att anslå. Gränsen måste, såsom jag på förmiddagen hade äran erinra, i första rummet bestämmas af frågans egen beskaffenhet eller deraf, huru vida trängande behof förefinnes för det begärda anslagets beviljande. Det är detta, som jag anser, att Kongl. Maj:ts utredning här ådagalagt.

Detta framgår icke blott af hvad den nuvarande chefen för Eklesiastikdepartementet anfört, utan äfven af hvad chefen för samma departement yttrade redan år 1876, då fråga förevar om Teknologiska institutets förvandlande till en teknisk högskola. Denne yttrade då till statsrådsprotokollet följande: »Likväl måste jag dervid förorda den af institutets föreståndare tillstyrkta modifikation, att undervisningen i mineralogi och geognosi icke *ovilkorligen* förenas med professionen i allmän kemi, enär man icke alltid torde kunna vid läroverket fästa en lärare, som är skicklig att lemna undervisning i alla dessa ämnen med en utsträckning denna nu mera bör erhålla, utan att undervisningen i mineralogi och geognosi, i händelse detta visar sig behöfligt, anförtros åt en särskild lektor.»

Genom den erfarenhet, som nu vunnits sedan 1876 och 1877, visar sig, att behofvet att här anställa en lektor qvarstår oundvikligt. Hvarföre skulle nu icke detta behof tillgodoses? Saknas det medel? Detta är ju icke fallet, och talaren har icke heller vågat påstå sådant. Nej, men han har hänvisat oss till att fråga utlandet, Ryssland, Bayern och andra skola gifva svenska Riksdagen besked derpå, huru vida den har tillgång till att aflöna en lektor vid Tekniska högskolan eller icke. Men detta är ju lika litet rimligt, som att en enskild person skulle behöfva gå till granngården och fråga sin granne, om han sjelf eger medel eller icke för att tillgodose sina egna hushållsbehof. Nej må vi här hålla oss till våra egna tillgångar. Och då vi å ena sidan finna, att vi hafva medel att fylla det behof, som här förefinnes för en ytterligare utveckling af den tekniska undervisningen, så anhåller jag vördsamt, att Kammaren behagade bifalla den anslagsbegäran, som af Kongl. Maj:t blifvit framstäld i den föreliggande punkten.

Herr Törnebladh: Den ärade talare, som motsatt sig Kongl. Maj:ts proposition i detta ämne, har, bland annat, hänvisat till främmande länders budget och procentförhållandet emellan det, som skulle motsvara vår åttonde hufvudtitel, och budgeten i dess helhet. Jag ämnar icke följa hans långa sifferberäkningar, efter som jag dertill för det närvarande är alldeles oförberedd. Hvad som skulle motsvara vår åttonde hufvudtitel blir för öfrigt alltid ett relativt begrepp.

Men denne samme talare fäste sjelf uppmärksamheten derpå, att de stora anslag, som vi lemna till undervisningen, bero till en del derpå, att undervisningen i många af dessa fall är hvad man plägar benämna kostnadsfri. En stor del af den åttonde hufvudtiteln upptages af anslagen till folkskolorna, för hvilka är anslaget

Anslag till ett lektorat i geologi och mineralogi vid Tekniska högskolan m. m. (Forts.)

något öfver 3 millioner kronor, och till de allmänna läroverken, för hvilka är anslagen en ungefär lika stor summa. Sedan återstår icke så mycket; och hvad beträffar den skilnad, som eger rum emellan Sverige och andra länder och som väsentligast inverkar på procentförhållandet, nemligen den så kallade kostnadsfria undervisningen, som förefinnes här, under det att terminsafgifter erläggas i andra länder, så är det möjligt, att vi i det fallet misstagit oss genom att anslå för mycket eller fordra för litet; men jag ber i det afseendet få uppläsa några ord, som vid 1882 års riksdag vid remissen af den Kongl. statsverkspropositionen fäldes här i Kammaren angående införande af en förhöjd terminsafgift. Då yttrades, bland annat: »Det är icke möjligt att på förhand och innan Kongl. Maj:ts proposition blir bekant säga, huru hög denna beskattning kommer att blifva för hvarje lärjunge, men, att döma af hufvudsumman, synes den icke blifva obetydlig. Ett af de vackraste företräden, som elementarläroverken här i vårt land haft framför sådana i andra länder, har varit det, att undervisningen varit fri, och de goda frukter, detta förhållande haft med sig, borde vi icke kasta bort genom att nu ålägga föräldrar en så dryg beskattning.»

Jag skall vidare bedja få upplysa, att detta yttrande fäldes af — Friherre Klinckowström.

Det är mycket vackra tankar, som der uttalas, och många delade också den åsigten. Jag vill just icke säga att jag delar densamma; men *om* man gör det, då måste man också underkasta sig att bifalla förslagen om de ganska höga anslagsbeloppen just på den ifrågavarande hufvudtiteln.

Hvad nu här föreliggande fråga beträffar, så är det temligen klart, såsom ock Herr Statsrådet Hammarskjöld under förmiddagen vid en annan frågas behandling erinrade, att behofven i senare tider skola visa sig större just i naturvetenskaperna, der utvecklingen är så snabb. Det är alldeles gifvet, att lärarekrafterna der måste komma att förstoras, för att icke säga flerdubblas, om vårt land skall kunna följa med uti industrielt och tekniskt afseende, hvilket naturligtvis är en lifsfråga för Sverige.

I afseende å elevantalet vid Tekniska högskolan är jag i tillfälle meddela den upplysning, att andra årskursens elever i fackskolan, der undervisning lemnas i kemi och mineralogi, voro under läsåret 1877—1878 13, men under läsåret 1883—1884 22, eller icke fullt dubbelt.

Långt ifrån således att här en minskning i antalet egt rum, så har en ganska betydlig tillökning inträdt, i följd hvaraf man ock måst afvisa extra elever.

Vid sådant förhållande synes det mig, som om denna speciella punkt, som nu är i fråga, eller undervisning i mineralogi, geognosi och geologi, är en sådan punkt, som påkallar den allvarligaste uppmärksamhet i anslagsväg från Riksdagens sida, och att på denna punkt icke kan tillämpas hvad som i allmänhet skulle kunna sägas om elevantalets aftagande.

Jag tror således, att vi ur synpunkten af vårt välförstådda in-

tresse och vigten af att genom ändamålsenlig undervisning göra det för oss möjligt att rätt begagna vårt lands naturliga förvärfskällor göra rätt i att besluta i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition, hvarom jag ock vördsamt anhåller om proposition.

Anslag till ett lektorat i geologi och mineralogi vid Tekniska högskolan m. m. (Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framstälda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

14—39 punkterna.

Biföllos.

40 punkten.

Lades till handlingarna.

41—56 punkterna.

Biföllos.

57 punkten.

Herr Carlson, Fredrik: Då af de 2 moment, som innefattas i denna punkt, det senare eller mom. b) otvifvelaktigt innefattar hufvudsaken, och det föregående eller mom. a) deraf är i viss mån beroende, hemställer jag: att mom. b) måtte först föredragas och derefter mom. a); under anhållan derjemte att, när Kammaren i denna fråga fattat sitt beslut, jag måtte åter erhålla ordet.

Denna hemställan bifölls.

Mom. b)

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet.

Herr Carlson, Fredrik: Jag skulle djupt beklaga, om genom ett bifall till Utskottets hemställan en stor och vacker sak skulle komma att till en obestämd framtid undanskjutas.

De blinda hafva kommit sent bland de samhällets vanlottade barn, som varit föremål för allmän välvilja; men så mycket mera nödvändigt synes det vara att, när de en gång begynt att omfattas med denna välvilja, det icke måtte dröja för länge, innan de för dem afsedda ändamål blifva uppnådda.

Det visar sig af Utskottets betänkande tydligt nog, att det egentliga och hufvudsakliga skälet till dess afstyrkande har varit det höga anslagsbeloppet. Jag sluter detta äfven deraf, att de skäl, som

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

i öfrigt anförts, icke synas vara af den beskaffenhet, att de skulle leda till rent afslag.

Såsom sådant kan jag icke betrakta det skäl, att ett allt för stort antal lärjungar icke bör inrymmas i institutet. Detta är en punkt, i hvilken jag för min del instämmer med Utskottet. Skälet är ganska klart, nemligen att i annat fall den personliga kännedom, som är nödvändig för en rätt behandling af lärjungarne, icke kan ernås.

Detta bestyrkes också af erfarenheten. Jag har genomgått förteckningar på icke mindre än 40 institut i andra länder, och af dem är det icke mer än ett, som når antalet 100, och endast 2, som hafva större antal än detta.

Men denna anmärkning synes mig vara lätt afhjelpt, om man nedsätter antalet lärjungar, då ock kostnaderna blifva nedsatta.

Det andra hufvudsakliga motivet kan jag icke rätt förstå, nemligen det, att sjelfva organisationen af blindundervisningen icke varit Riksdagen förelagd.

Jag vet icke rätt hvad som här menats med organisationen af blindundervisningen; menas dermed den *yttre* organisationen, så har denna vid 1883 års riksdag icke allenast blifvit förelagd, utan äfven pröfvad af Riksdagen samt till och med godkänd, så vidt som ett sådant godkännande ligger i ett bifall till tvenne vigtiga delar af denna organisation.

Skulle organisationen åter betyda den *inre* organisationen af undervisningen, så skiljer sig den endast i två afseenden från vanlig skolundervisning, nemligen dels genom de särskilda apparater, som här måste användas, och dels genom de särskilda anordningarne för undervisning i handaslöjd; i intetdera afseendet lärer väl Riksdagen vilja pröfva hvad som är mest ändamålsenligt.

Skälen till afslag synas mig således icke vara rätt afgörande.

I sjelfva verket kan man ock af den välvilliga ton, som genomgår betänkandet, förstå, att Utskottet vore beredvilligt att i framtiden tillstyrka anslag för ifrågavarande ändamål; men mot ett uppskof tala ganska vigtiga, nästan tvingande skäl.

Icke blott det, att detta blindinstitut, som nu sedan år 1879 består, är inrymdt i en ganska otjenlig lokal, en nödfallslokal, som har ganska stora brister, till exempel 3 lärorum i stället för 6, 3 arbetssalar i stället för 6, och så vidare; men utom detta, som man skulle kunna säga icke gör så mycket under ett eller annat år, finnas 2 alldeles bestämmande skäl, hvarför vid *denna* riksdag det vore af så synnerlig vigt, att ett anslag beviljades för ändamålet.

Det ena skälet är att detta förhyrda hus, som nu begagnas, icke får af institutet innehafvas längre än till den 1 Oktober 1888. Skulle man således till dess hafva en ny byggnad fulländad och färdig att begagnas, måste väl början med densamma göras år 1885. Jag har mig också bekant, att ganska betydliga ansträngningar blifvit gjorda för att efterhöra, om vid den tiden några andra lägenheter kunde förefinnas.

En sådan lokal är dock mycket svår att finna; ty det behöfves icke blott ett stort hus utan ock en mycket stor tomt, dels för de

olika slöjderna och dels för att lärjungarne skola hafva tillfälle att kunna röra sig i fria luften.

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

Det andra skälet visar på alldeles samma tidpunkt, nemligen att blindskolan i Vexiö skulle just år 1888 blifva färdig att lemna den första uppsättningen elever, som derifrån skola afgå till blindinstitutet. Den plan, som uppgjorts af den sista blindkomitén, består nemligen deri, att öfver landet skulle spridas ett större antal blindskolor, och deras elever, mera vuxne, sedan samlas i ett fullkomligt utrustadt blindinstitut.

Det är en uppsättning af 10 sådana elever, som 1888 skulle tillkomma; och huru då dessa och sedan en dylik uppsättning hvart år skulle kunna inrymmas i institutet jemte de 60, som redan äro afsedda, är omöjligt att säga, om icke en ny byggnad finnes att tillgå.

Här är i sjelfva verket fråga om 4,000 medlemmar af det svenska samhället, hvilka efter sakernas nuvarande skick till större delen äro hemfallna åt sitt olyckliga öde utan egentlig hjelp och derför sjunkande antingen i fattigdom eller rent af i laster. Ty om dessa blinda icke utvecklas, så sjunka de och blifva till en tung börda för samhället. Det är en egenhet med denna natur-olycka att, just derför att den blinde är afstängd från den yttre verlden, så är det inre hos honom så mycket verksammare, så i godt som ondt, allt efter som anlagen hos honom blifva utvecklade.

Det är också just derför som det är så nödigt att skaffa dem bildning, och det är denna uppgift som eldat så mången menniskokärlek att söka kalla dessa slumrande krafter till lif. Men icke blott välgörenheten, äfven skarpsinnet och den praktiska förmågan hafva på detta sätt varit verksamma.

Det var Valentin Haüy, som just i år för 100 år sedan i Paris grundade den första blindanstalten. Hans första tanke i denna rigtning uppstod genom den bekantskap han gjort med den utmärkta Orgelspelerskan Therese von Paradies, hvilken, blind, till Paris anländt från Wien. Då en sådan skicklighet fans hos en blind, slöt han deraf, att också vanliga anlag kunde hos dessa olyckliga utvecklas. Han fann då, att känselsinnet kunde genom ändamålsenlig behandling i någon mån ersätta synen. Detta var nyckeln till det hela, och derefter hafva genom en fortgående kedja af skarpsinniga upptäckter alla dessa anstalter uppstått och utvecklats, hvilka vi nu känna.

Häraf sluter jag, för min del, att det är *vigtigare* att en fullständig uppfostringsanstalt för blinda finnes i landet, utrustad med de hjelpmedel, som erfordras för att nå målet, (ty detta nås icke utan en hel del kostsamma apparater); det är vigtigare, säger jag, att en sådan anstalt kommer till stånd, så att derifrån må kunna utgå ljus genom föresyn, genom blindlärares bildande, o. s. v. öfver det hela, än att elevantalet skulle vara synnerligen stort.

Två saker äro för mig härvid klara. Den ena, att en sådan byggnad, hvarom är fråga, är alldeles oumbärlig för upprättandet af en fullständig vårdanstalt för blinda; detta har jag lärt genom lång-

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

varig sysselsättning med detta ämne och genom deltagandet i blindkomiténs arbeten.

Den andra åter är, att man icke kan hos Riksdagen erhålla ett så högt belopp för en så beskaffad anstalt som nu begärts; det har jag åter lärt af Stats-Utskottets betänkande, hvilket jag anser vara i detta afseende fullt bevisande.

Deraf följer, efter min uppfattning, klart, att man bör göra hvad behofvet kräfver, men inskränka sig der sådant kan ske.

Jag har derföre kommit till det resultat, att det rigtiga i denna sak vore, icke att undanskjuta frågan, utan att bifalla Herr Nordenfelts reservation, som går ut derpå, att anslagssumman skulle nedsättas till 400,000 kronor.

Häremot kan man göra den invändningen: huru kan man komma till denna summa; man har ingen grund derför. Men mig förekommer det som om man, äfven utan särskild byggnadskunskap, icke har någon stor svårighet att lösa uppgiften, då man nemligen har två rörliga faktorer och kan nedsätta antalet lärjungar och antalet lärarerum i förhållande, till dess man kommer till en bestämd summa.

Om lärjungarnes antal nedsattes från 125 till 100, tror jag att man för desse skulle med den af Herr Nordenfelt föreslagna summan kunna få en fullkomligt tillfredsställande byggnad. Reservanten sjelf och må hända andra torde väl under diskussionens fortgång kunna i detta hänseende närmare belysa frågan.

För mig har det framstått såsom klart, att dessa lidande medmenniskor behöfva så mycken och så snar hjelp, att man icke bör uppskjuta, utan att ett sådant anslag verkligen nu bör lemnas, äfvensom jag är öfvertygad om, att för samma anslag en ändamålsenlig byggnad skall kunna åstadkommas.

Jag får således vördsamt yrka bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Friherre af Ugglas: Den siste ärade talaren har redan på ett sådant sätt utredt denna fråga och framhållit det oafvisliga behofvet af att något för närvarande göres i detta afseende, att jag skulle kunna fatta mig ganska kort; men den ställning jag i frågan intager, såsom medlem i styrelsen för detta institut, gör att jag naturligtvis gerna vill inför Kammaren något utförligare yttra mig i frågan samt framhålla de ytterligare skäl, som kunna tala för beviljandet af ett anslag.

Till en början skall jag bedja i största korthet få redogöra för blindundervisningsfrågans nuvarande ställning i vårt land. Man kan säga, att ända till helt nyligen har denna undervisning hos oss så godt som helt och hållet blifvit tillbakasatt. Denna var nemligen ända till helt nyligen förenad med undervisningen för döfstumma vid Manilla; och det ligger i öppen dag, liksom ock erfarenheten visat, att, när två sådana institut äro förenade på samma ställe, det ena tager brorslotten af det andra.

Genom Kongl. Maj:ts beslut skildes slutligen blindundervisningen helt och hållet från döfstummeundervisningen och förlades år 1878

hit till staden, och då började verkligen en ny och välsignelsebringande tid för den förra. Svårigheten var dock att då genast kunna få lämplig lokal för ett blindinstitut; men händelsen fogade att samtidigt med, att detsamma skulle förflyttas hit, beslöto stadsfullmäktige uppbyggandet af ett nytt 5-klassigt läroverk, och i dess gamla lokal fick blindinstitutet slå ned sina bopålar. Huru beskaffade emellertid detta instituts nuvarande lokaler äro, det behöfver jag icke för många af herrarne omnämna, och jag hade i går den glädjen att få förevisa dem för herrar revisorer af institutets förvaltning.

Om anslag till nya byggnader för Blind-institutet. (Forts.)

Emellertid är förhållandet det, att utom de olägenheter, dem Statsrådet Carlson påpekade, nemligen att det funnes jemnt hälften af de lärosalar och handtverkssalar som behöfvas, så är lokalen i öfrigt till den grad underhaltig, att det är svårt att bedrifva någon undervisning der.

Exempelvis må nämnas, att de för blinda ytterst maktpåliggande öfningarne i gymnastik för det närvarande bedrifvas i samma lokal, der både badrum och tvättstuga äro belägna. Men man skulle ju ändock ett eller annat år kunna hjelpa sig fram, om icke den 1 Oktober 1888 institutet vore tvunget att lemna lokalen; och oaktadt vi hafva gjort alla försök att ännu någon tid derefter få behålla den, så har det likväl misslyckats. Det ligger för öppen dag, att en lokal, som skall för institutet vara något så när passande, icke kan påträffas i ett enskildt hus.

Frågan är således för närvarande i den ställning, att, om icke Riksdagen med vanlig välvilja för alla dessa anstalter vill redan vid denna riksdag förbarma sig öfver institutet, det är fara värdt, att dess verksamhet icke kan fortsättas.

Den nya byggnaden måste nemligen vara färdig under sommaren år 1888, emedan höstterminen börjar i Augusti, således om 4 år.

Jag är öfvertygad om att ingen i denna Kammare finnes, som icke behjertar detta behof och som verkligen vill afhjelpa detsamma. Jag har också i Stats-Utskottets betänkande icke kunnat upptäcka ett enda ord, som antyder någon motvilja mot sjelfva saken; utan Utskottet har helt enkelt fäst sig vid den stora kostnaden. Denna kostnad skall jag bedja med några erinringar få belysa.

Det var i början af år 1881 som blindinstitutets styrelse började tänka på nödvändigheten att erhålla en ny lokal. Den uppstälde då ett program, utgående derifrån att institutet skulle inrymma 125 lärjungar. På grund af detta program utarbetades det nuvarande kostnadsförslaget, som är uppgjordt år 1882 och hvilket sedan dess icke undergått någon förändring. Herrarne finna således, att institutet beräknats för 125 lärjungar, och att kostnadsförslaget uppgjorts vid en tid, då materialier och dylikt varit uppdrifna till högt pris.

När frågan behandlades i Stats-Utskottet, och jag erfor att dess ledamöter hyste betänkligheter mot den stora kostnaden, sökte jag sätta mig in i möjligheten af att nedbringa densamma. Jag tänkte mig då, att det för tillfället skulle vara tillräckligt, om institutet inskränktes till 100 lärjungar, hvilket antal ock var öfverensstämmande med de åsigter, som i allmänhet gjort sig gällande vid utländska institut,

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

och jag lemnade i uppdrag åt den arkitekt, som uppgjort ritningar till byggnaden, att undersöka om kostnaden derigenom i väsentligare mån skulle kunna nedbringas och i huru stor grad; nu kan jag meddela, att dessa undersökningar ledt till det resultat, att, i fall Riksdagen anvisar ett belopp af 400,000 kronor, ett institut för 100 lärjungar, väl och ändamålsenligt inredt, skall kunna åstadkommas.

Det kan må hända synas besynnerligt, att en medlem af samma direktion, som inlemnat kostnadsförslag på 528,000 kronor, nu kan komma med en sådan förklaring; men jag ber då få fästa uppmärksamheten derpå, att lärjungeantalet ju antagits skola inskränkas från 125 till 100, hvilket åstadkommer en minskning af $^1/_5$ uti alla lärosalar, sofsalar och matsalar likasom i flere andra afseenden. Vidare har kostnaden för materialier för det närvarande kunnat i icke oväsentlig mån nedsättas; och det har onekligen alltid varit min öfvertygelse, att man vid en blifvande entreprenad skall kunna nedbringa kostnadssumman ganska mycket. Emellertid vill jag ytterligare förklara, att enligt direktionens öfvertygelse ett institut för 100 lärjungar med ett anslag af 400,000 kronor mycket väl skall kunna åstadkommas. Under sådant förhållande är det klart, att jag måste nöja mig med den af Herr Nordenfelt begärda summan.

Utskottet har ytterligare framhållit några skäl, som synas mig icke så fullt hållbara. Utskottet säger nemligen, att åsigterna om det ändamålsenliga ordnandet af blindundervisningen icke äro så vissa, att under förhandlingarne om *döfstum*-undervisningen andra åsigter uttalats, och att man således icke vet huru organisationen af blindundervisningen skall ske. — Denna sammanblandning af dessa båda undervisningar håller dock icke streck. Hvad blindundervisningen beträffar, så är den i och för sig sjelf ytterst enkel och skiljer sig icke märkbart från vanlig undervisning i något, annat än att till den förre erfordras särskilda hjelpmedel, och att denna undervisning måste mer än den allmänna undervisningen vara anlagd på utbildandet af färdighet i handaslöjd. Hvad döfstummeundervisningen åter angår, så hafva de sakkunnige hittills icke varit fullt ense om sjelfva metoden, då jag deremot tror mig kunna försäkra, att i afseende å sjelfva metoden för blindundervisningen det icke förefinnes några sådana skiljaktigheter, som på något vis kunna inverka på undervisningens anordnande.

Vidare har Utskottet sagt, att det icke varit i tillfälle att pröfva sjelfva organisationen.

Jag får då ytterligare betona, hvad den siste ärade talaren påpekade, att förra årets Riksdag pröfvade två vigtiga delar af denna organisation, nemligen dels frågan om anordnandet af blindskolor och handtverksskolor, dels frågan huru vida anslag till blindinstitutet borde, åtminstone delvis, uppföras på ordinarie stat. Således vågar jag påstå, att Riksdagen verkligen pröfvat denna organisation; och jag är glad att kunna tillägga, att af alla de myndigheter, som rörande denna undervisningsfråga blifvit hörda, icke någon enda haft något väsentligt att anmärka emot anordnandet af undervisningen.

Ja, mine herrar, i fall Riksdagen nu skulle afslå detta anslag,

så är, såsom jag nyss nämnde, institutets fortsatta verksamhet satt på spel. Deremot, om Riksdagen nu skulle bevilja det, äfven med de inskränkningar, som här förklarats möjliga, tror jag att frågan skulle vara löst.

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

Jag behöfver icke för Första Kammarens ledamöter framhålla välsignelsen af ett sådant beslut.

Den, som varit i tillfälle att se dessa arma blinda i det ögonblick, då de intagas å anstalten och äfven sedan då de utkomma från densamma, kan icke annat än varmt ifra för framgången af en sådan undervisning; och det är förvånansvärdt, huru långt man kan framdrifva den blinde i bildning.

Jag vågar säga, att snart ingenting finnes, hvari man ej kan undervisa en blind med vanlig fattningsgåfva, och likväl är han, vid intagandet å anstalten, nära nog hjelplös.

Såsom ett litet exempel skall jag bedja få omnämna, att detta barn vid blindinstitutet kommit ganska långt till och med i modellering. Der finnes bland andra en flicka, som i lera modellerat en bild af en utaf sina kamrater, och detta så bra, att en seende med icke större underbyggnad i teckning knappt nog skulle kunna göra det bättre; en sådan bildbarhet hafva dessa arma varelser, om man tager reda på deras anlag och gåfvor!

Jag hoppas derför och tror mig kunna räkna på, att Första Kammaren måtte behjerta denna angelägenhet och således åtminstone bifalla Herr Nordenfelts reservation, hvarom jag ock vördsamt hos Herr grefven och Talmannen anhåller om proposition.

Grefve Lagerberg: Såsom af betänkandet synes, har jag antecknat mig såsom reservant i denna punkt samt yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Skälet hvarför jag yrkat bifall är det, att jag icke ansåg mig kompetent att bedöma vare sig frågan om sjelfva sakens anordnande eller möjligheten af anslagssummans nedsättande.

Efter det utmärkta anförande, den förste ärade talaren lemnat oss, och då ingen i Kammaren synes vilja uppträda vare sig för den Kongl. propositionen eller för rent afslag, vill jag frånträda min reservation samt förena mig i Herr Nordenfelts förslag.

Grefve Beck-Friis: Den nästföregående talarens yttrande synes mig fullkomligt rättfärdiga den varsamhet, hvarmed Utskottet i denna fråga framgått. Det föreföll oss något dyrt, att en sådan byggnad skulle komma att kosta öfver 500,000 kronor. Två sakkunnige män, och bland dem Herr Nordenfelt, voro också genast färdiga att stryka 100,000 kronor.

Men man ville dock icke lyssna till förslaget, allra helst lärjungeantalet icke öfverensstämde med komiténs utlåtande, det förra Riksdagen hade tillfälle att pröfva. Vid ett blindinstitut borde enligt sagde komité finnas högst 100 elever; och för närvarande finnas der 60. Att således låta bygga ett hus för 125 elever syntes Utskottet icke öfverensstämma med hvad först blifvit utredt af sakkunnige personer.

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

Vi hade sålunda först betänkligheter emot den allt för stora kostnaden, och vidare föreföll oss elevantalet alltför stort.

Då dertill äfven kommer, att den nuvarande lokalen kan få begagnas till och med år 1888, så är det ju all rimlighet för att, om Kongl. Maj:t till nästa Riksdag inkommer med ett moderat förslag, såsom till exempel det af Friherre af Ugglas framstälda, Stats-Utskottet då kommer att för sin del tillstyrka detsamma.

Någon fara med ett uppskof kan det således icke vara. Jag tror äfven att de förelagda ritningarne borde undergå någon förändring; om jag ej misstager mig, voro de uppgjorda i och för en täflan i Wien, och de äro tilltagna något storartadt. Deras skala är också sådan, att Öfverintendentsembetet icke kunnat tillstyrka dem.

Allt detta tillsammans har gjort, att det synts Utskottet bäst, att frågan finge ligga till sig. Icke af obenägenhet för sjelfva saken, men emedan, såsom sagdt, ett uppskof icke ansågs skada, när den nuvarande lokalen kan disponeras ända till år 1888. Äfven om anslaget beviljades först nästa riksdag, så har man ju dock 1886, 1887 och halfva 1888 att göra denna byggnad.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Törnebladh: Såsom den förste ärade talaren yttrade, har Utskottet ingalunda varit sjelfva saken obenäget. Detta framgår temligen tydligt af betänkandet. Inom afdelningen behandlades denna fråga både länge och noga; och man försökte, så godt sig göra lät, om det icke skulle kunna åstadkommas en nedsättning i kostnadssumman. För det ändamålet vände man sig till och med till en byggnadskunnig person, som dock uppgaf, att kostnadsförslagets pris, i allmänhet taget, icke vore för höga.

Man var visserligen också betänkt på att ritningarne skulle kunna undergå någon förändring; men Kammarens ledamöter torde lätt inse, hurusom det för Stats-Utskottet eller dess afdelningar är en särdeles vansklig uppgift att ingå i detaljpröfning af ritningar, uppgjorda af fullt sakkunnig person, och hvilka sedermera undergått pröfning af vederbörande myndigheter. Afdelningen beslöt derför att för Utskottet framlägga förslaget oförändradt, i händelse Utskottet skulle anse sig kunna gå in på den höga kostnadssumman.

I Utskottet gjordes dock så många och så grundade anmärkningar just emot det höga beloppet, att afdelningens ledamöter icke ansågo sig kunna fortfarande vidhålla sin åsigt om bifall till den Kongl. propositionen, bland annat äfven af det skäl, att man hade tyckt sig finna, att vid framläggande af ritningar och kostnadsförslag till offentliga bygnader det blifvit liksom en tradition att ställa anspråken väl höga — visserligen alltid för befordrande af ändamålsenlighet, men dock så höga, att kostnaden skulle komma att rätt mycket tynga på budgeten.

Utskottet ansåg derför, att det var nödigt att i detta fall, då ett nytt, betydande förslag till en ny byggnad förelåg, uttala sin bestämda åsigt om nödvändigheten att göra dylika förslag så sparsamma, att det kunde vara dels en förhoppning att få anslagen

beviljade, och dels äfven en lättnad för den väl höga byggnadsbudgeten.

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

Det har ju också genom proposition till denna Riksdag visat sig ett behof att afsätta vissa summor till byggnadsföretag, hvarigenom man i sjelfva verket slagit in på den vägen att ställa medlen liksom i främsta rummet och sedan se efter, hvad man med de tillgängliga medlen kan göra för att fylla de byggnadsbehof, som år efter år framkomma. Af detta skäl har jag ansett mig böra biträda Utskottets förslag, men har icke kunnat instämma i den motivering, som afgifvits rörande organisationen och den möjlighet, som skulle förefinnas att anordna flera mindre institut i stället för ett större. Hade elevantalet endast inskränkts från 125 till 100, hade ju frågan blifvit enklare; men så lät det verkligen icke under diskussionen. Denna framhöll deremot, att »de der stora palatsen blefve väl dyra, och att det vore bättre att taga flera små institut; anspråken vore då mindre, och det blefve billigare». Som emellertid jag för min del är fullt öfvertygad, att detta skulle leda till motsatsen eller framkalla större utgifter, har jag icke kunnat instämma i denna motivering.

Hvad det beträffar, att Kongl. Maj:ts förslag upptager ett högre elevantal, än komitén ansåg lämpligt, ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att detta skett i den välvilliga och till sparsamhet ledande afsigt, att man icke för snart skulle komma in till Riksdagen med frågan om att uppföra ett andra blindinstitut, ty ett sådant hägrar i bakgrunden enligt komiténs förslag. Komitén ansåg, att blindinstituten skulle kunna mottaga elever till ett antal af minst 193 stycken, och att, om det icke kunde vara mer än 100 vid hvarje anstalt, den framtid icke skulle vara långt aflägsen, då tvenne institut behöfdes. Vid sådant förhållande ansåg man betänkligt att minska antalet till 100, emedan man icke trodde sig derigenom kunna till en längre framtid uppskjuta byggandet af det andra institutet. Anses nu ett elevantal af 100 för ögonblicket tillräckligt, må man ju hålla sig vid denna siffra, hvilket ock i sjelfva verket är bättre, derom kan ju icke vara något tvifvel. Men hvad beträffar det förslag, som i Utskottet framstälts att minska kostnaderna till 400,000 kronor, så är jag ledsen att nödgas konstatera att, så vidt jag kunnat finna, det icke var framstäldt efter någon bestämd beräkning, utan att siffran snarare var på måfå framkastad. Detta ansåg sig Utskottet icke kunna lägga fram för Riksdagen och säga, att Utskottet — som ju borde framställa sina förslag efter *utredning* — förordade beviljande af 400,000 kronor, då vi icke voro säkra, att dessa 400,000 kronor skulle räcka till, i synnerhet som ritningarne icke kunnat blifva omarbetade derefter. Det var skälet, hvarför detta förslag i Utskottet icke vann framgång. Hade man varit fullt öfvertygad, att dessa 400,000 kronor vore tillkomna efter den allra noggrannaste undersökning, tror jag icke att ens Utskottets majoritet tvekat att bevilja detta anslag, men då så icke var förhållandet, kunde Utskottet icke annat göra än för närvarande yrka afslag. Jag är ledsen, att det i motiven kommit in något som kan skjuta frågan längre bort, då för en stor del af Utskottets ledamöter

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

ingenting annat var bestämmande än den höga kostnadssumman. Huruvida *Kammaren* anser sig kunna besluta beviljandet af de 400,000 kronorna med afseende på det trängande behofvet, blir ju en annan sak. Förhållandet är naturligtvis något förändradt, då vi fått höra, att det i dagarne skett noggrannarne undersökningar i saken. Jag kan naturligen icke säga hvad öde ett sådant, efter noggrann pröfning framstäldt förslag skulle hafva fått i Utskottet, men hvad jag kan försäkra är att sjelfva saken ingalunda i Utskottet blifvit förbisedd, utan att alla derom varit fullt ense, men fruktat för det höga kostnadsbeloppet. En nedsättning i detta skulle borttaga de allvarsammaste betänkligheterna mot bifall till uppförande af ett blindinstitut.

Hvad beträffar lägenheten Tomteboda, så är denna fråga egentligen icke föredragen, men står med den som nu behandlas i oskiljaktigt sammanhang, hvilket också föranledt Utskottet att *för närvarande* afstyrka förslaget om denna lägenhets användande för ändamålet, ehuru detta framdeles kan komma att befinnas lämpligt.

Hans Excellens Herr Statsministern Thyselius: Då chefen för Ecclesiastikdepartementet, af anledning, som han under förmiddagens plenum gaf till känna, icke är i tillfälle att oafbrutet öfvervara föredragningen af nu föreliggande betänkande, har han lemnat mig i uppdrag att söka för Kammaren framhålla nödvändigheten deraf, att det institut, hvarom nu är fråga, så fort som möjligt kommer till stånd. Detta är redan af föregående talare, i synnerhet den hvilken först yttrade sig, så fullständigt och så vältaligt bevisadt, att jag derom icke behöfver vidare uttala mig. Jag ber endast, såsom ett bevis på känslan af denna angelägenhets stora betydelse, få framföra att, för den händelse det af Kongl. Maj:t begärda belopp skulle anses verka något hinder för ett bifall till inrättande af det institut, som är i fråga, man med stor tacksamhet mottager det belopp, som af Statsrådet Carlson först blifvit föreslaget och sedermera af åtskillige andre förordadt, eller 400,000 kronor.

Friherre Klinckowström: Mig synes att jag gjorde mycket illa, om jag icke begärde ordet i denna fråga, som jag i min motion N:o 3 för närvarande afstyrkt, då jag med förundran ser, att detta anspråkslösa förslag har ganska stora utsigter att i Kammaren vinna gehör. Jag hade nemligen icke heller satt i fråga att afslå denna beaktansvärda angelägenhet, men jag ansåg att det *för närvarande,* det vill säga vid denna statsreglering, icke borde komma i fråga något anslag, och jag uppgaf härför de två skäl, som finnas i min motion, nemligen dels att den då af Kongl. Maj:t ifrågasatta nödiga byggnadsplatsen, lägenheten Tomteboda, icke blir disponibel förr än den 14 Mars 1885, och dels att sjelfva frågan, enligt mitt förmenande och genom den utredning, som Kongl. Maj:t lemnat, icke var fullkomligt så beskaffad, att något anslag borde lemnas. De nödiga ritningarne t. ex. hafva enligt Öfverintendentsembetets utlåtande blifvit affattade i en skala, som gjorde det nödvändigt att uppgöra nya ritningar i större skala, om byggnadens beskaffenhet och kostnad

skulle kunna till fullo deraf beräknas. Sedermera har Stats-Utskottet till dessa skäl för uppskof framfört två andra, som äro ändå mera talande för att i frågans närvarande skick icke bevilja något anslag, och hafva dessa skäl delvis af föregående talare på samma sida, som jag, blifvit framstälda. Det ena är det, att sjelfva kostnaden är ofantligt mycket större än hvad man anser förenligt med en så beskaffad byggnadskomplex, nemligen 4,224 kronor per elev, då det likvist är faktiskt kändt, att man i allmänhet för närvarande kan uppföra liknande byggnader för vida mindre belopp. Såsom ett andra skäl har Stats-Utskottet ifrågasatt, huruvida det vore rigtigt att sammanföra ett så stort antal elever på ett ställe för undervisning, utan Utskottet har ansett, att detta borde fullt utredas. Dessa samtliga skäl tyckas mig fullt talande för att för närvarande uppskjuta, men alls icke, såsom den förste talaren nämnde, undanskjuta frågan. Deremot kan icke, förmodar jag, den del af Kammaren, som icke är obetingadt för detta förslag, annat än med ett visst misstroende höra, att de personer, som talat för anslaget, hafva så till vida gått från Kongl. Maj:ts proposition — och här har Hans Excellens Herr Statsministern stält sig bland deras antal — att de nemligen nedprutat kostnadsförslaget från 528,000 till 400,000 kronor. Att denna nedprutning är, såsom en föregående talare uttryckte sig, tagen på höft och icke har någon bestämd beräkning eller kalkyl till grund för sig, det kan hvar och en, som följt med öfverläggningen i afton, mycket väl förstå. Under sådana förhållanden finner jag olämpligt att nu afsätta denna stora summa, så mycket mer som det i allmänhet är ett sätt, regeringen har, att göra sig försäkrad för nya företag om stora penningesummor, för att sedan låta dem blifva liggande. När frågan blifvit utredd, när vi fått byggnadsplan och när ritningarna blifvit reviderade, då jag hoppas kostnaderna kunna nedsättas, först *då* är tillfället inne att Riksdagen får del af frågan, för att derefter bestämma sig. Men, säger man, om Riksdagen icke nu bestämmer sig, så komma de stackars blinda att blifva husvilla, när de blifva uppsagda från sin nuvarande lokal, som tillhör enskild person, och måste flytta, hvilket inträffar den 1 Oktober 1888. Nåväl, om det endast är fråga om att tillfälligtvis hysa dessa stackars samhällsmedlemmar, tror jag icke man borde stanna i någon förlägenhet, hvar man skulle kunna tillfälligtvis logera dem, och det förundrar mig, att icke någon förut haft den idén. Här står för kronans räkning ett ofantligt stort slott, nemligen *Svartsjö* slott. Det passar icke Herr Friherren och Öfverståthållaren, det kan jag se på hans miner, men man skulle der mycket godt kunna tillfälligtvis inrymma 125 elever med tillhörande lärosalar, logement och andra lokaler. Nog torde det vara skäl att undersöka förhållandet. Under alla dessa förhållanden finner åtminstone jag det icke vara någon nödvändighet för Riksdagen att, äfven om man afser dessa blinda barns bästa, nu anslå denna summa, utan låta det bero på bättre och fullständigare utredning, dervid äfven den definitiva kostnadssumman kan blifva Riksdagen förelagd af regeringen. För närvarande måste man tvifla på summans rigtig-

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

het, då den varierar mellan 528,000 och 400,000 kronor. Jag måste sluta mig till dem, som yttrat sig för bifall till Utskottets förslag.

Herr Nordenfelt: Då jag inom Utskottet väckte fråga om nedsättning af kostnaden till 400,000 kronor, skall jag be att få redogöra för huru jag kommit till denna summa. Jag har någon erfarenhet att det går väl för sig att uppgöra ritningar till byggnader för en viss kostnad. En enskild person måste ju alltid först se efter, hvilka tillgångar han har att bygga för, och kommer så till en viss kostnadssumma. Sedan har han icke annat att göra än att begränsa sina önskningar till ett förslag, som kan utföras för denna summa. För mig blef det vid ritningarnes granskning alldeles påtagligt, att man kunde bygga ett för ändamålet lämpligt hus betydligt billigare än här föreslagits. Jag vill visst icke säga, att kostnaden skulle kunna nedsättas till 400,000 kronor om huset skall göras lika rymligt för lika många elever, men jag vet, att man för närvarande blott har 60 elever i ett hus, som icke kostar öfver 150,000 kronor, ehuru det saknar åtskilliga nyttiga inrättningar för dessa elever, hvaremot detta andra förslag uppgick till 528,000 kronor. Ritningarna äro prisbelönta och byggnaden är i många hänseenden storartad. Der finnas stora vestibuler, stora korridorer och en del inrättningar, som icke äro alldeles nödvändiga för ändamålet. Detta är beroende på att man uppgjort ett allt för storartadt program. Ställer man fordringarna allt för högt, så är det klart att man får ett stort och dyrbart hus. Dessutom äro ritningarna uppgjorda efter en för vinnande af billig anläggningskostnad ofördelaktig planläggning. Det finnes delar af huset, som endast hafva 35 fots bredd, medan huset har en betydlig höjd. Det finnes samlingsrum för styrelsen och för lärarne, skolsalar, arbetssalar, matsalar, samtalsrum, boställsrum och en mängd andra rum för ändamål, som verkligen till en del kunde tillgodoses i ett mindre antal rum. Ritningarna äro icke gjorda i mindre skala än att man tydligt kan se både mått och utseende, men Öfverintendentsembetet har sagt att större ritningar borde uppgöras för *arbetets utförande.* Kostnadsförslaget är icke högre, än hvad kostnadsförslag i allmänhet äro. Minskar man elevantalet, så är det naturligt, att man ytterligare kan åstadkomma besparingar i kostnadsbeloppet. Det finnes dessutom i detta stora hus en del verkstäder, hvilka med fördel skulle kunna inrymmas i ett mindre hus derinvid för mindre kostnad, än om man inrymde dem såsom delar af ett hus med mycket höga våningar. Jag är fördenskull viss på att ett fullt ändamålsenligt hus, ehuru rymmande ett mindre antal elever, skall kunna byggas för 400,000 kronor, om man uppgör ritningar med beräkning att detta belopp icke får öfverstigas.

Jag är deremot öfvertygad att, i händelse Riksdagen icke nu beviljar dessa 400,000 kronor, så kunna vi framdeles få ett annat förslag, som blifver dyrare än denna summa, ty man kan sannolikt icke låta bli att utsträcka sina fordringar med afseende på utrymme och beqvämlighet samt nya inrättningar och förbättringar. Jag tror att det är vida säkrare att bestämma summan, när man vet den vara tillräcklig, än vänta på ritningar, som uppfylla allas fordringar.

Det är hvad vi gjort mångfaldiga gånger förut. Riksdagen har många gånger sagt att en summa, föreslagen för någon viss byggnad, varit större än Riksdagen velat bevilja, och man har vunnit ändamålet för en mindre summa. Jag vill härvid blott erinra om Kongl. Biblioteket, hvad sjelfva byggnaden, oberäknadt inredningen, vidkommer. Det är alldeles gifvet att, om man för hvarje nytt ändamål beviljar en högre summa än behöfligt är, så blir följden den, att man kan åstadkomma färre nyttiga byggnader. Man bör derför söka inskränka sina fordringar till det för ändamålets vinnande nödvändiga. Komitén för blindundervisningens ordnande har sagt, att öfver 100 elever icke böra finnas vid hvarje institut, och vidare att det icke bör vara mer än 15 elever i hvarje klass. Klassernas antal skulle vara 6 à 7. En del elever vid institutet torde ock med fördel kunna bo utom detsamma. Detta visar ock att det föreliggande förslaget är för storartadt.

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

Då redan föregående talare så tydligt framhållit nödvändigheten af att något nu göres i denna sak, behöfver jag icke orda derom. Jag yrkar bifall till min reservation.

Herr Widén: Det har i sanning icke varit angenämt att deltaga i Utskottets förhandlingar i denna fråga och komma till det slut, hvartill Utskottet kommit. Ty jag vågar försäkra, att det hvarken hos mig eller någon annan utskottsledamot varit brist på intresse för de olycklige blindes uppfostran. Nej, frågan har för oss alla förelegat i det skick, att det varit omöjligt att, trots vårt varma intresse för de blindas undervisning och vård, kunna gå den Kongl. propositionen till mötes. Ett uppskof med frågans lösning har här synts oundvikligt. Och emot dem, som uppträdt med det påståendet, att detta icke skulle låta sig göra, ber jag till en början att få fästa uppmärksamheten på hvad som finnes uttaladt å sidan 70 i Utskottets betänkande, hvaraf framgår, att ett uppskof verkligen kan få ega rum. Uti ett yttrande af styrelsen för blindinstitutet 1881, som på sidan 70 finnes intaget från den Kongl. propositionen i ämnet, visar sig helt otvetydigt, att den lokal, som nu förhyres för institutet, kan få hyras för något längre tid än till 1888, om man vill underkasta sig en betydligare förhöjning af hyran. Och detta må man väl underkasta sig hellre än att belasta statsverket med en så omåttligt stor utgift för uppförandet af eget hus, som här blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen, då det begäres ända till 528,000 kronor.

Ett års uppskof för en rättelse redan härutinnan måste synas påkalladt.

Nu har visserligen framhållits, att man skulle kunna, såsom säges, på rak arm nedsätta siffran till 400,000 kronor, och yrkande framstälts på beviljandet af denna summa för uppförande af en institutbyggnad för 100 elever. Nu minnes jag visserligen, att en dylik rask nedprutning gjordes här i Kammaren, då fråga för några år sedan förelåg om anslag till universitetsbyggnaden i Upsala. Detta kunde gå för sig, emedan universitetet stod der bakom med sina egna fonder, att fylla möjligen uppkommande brist. Här föreligger emellertid icke något liknande förhållande med det, som egde rum

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

i afseende på den nya universitetsbyggnaden i Upsala. Här måste man tvärtom befara, att en nedsättning af summan till 400,000 kronor skulle leda dertill, att en kommande Riksdag skulle blifva tvungen att bevilja ett tilläggsanslag med kanske lika belopp, som nu prutas. Jag kan derföre för min del icke sätta någon tillit till siffran 400,000. Jag tror icke heller, att denna summa skulle kunna vinna förtroende inom Riksdagen i öfrigt, äfven om Första Kammaren beviljade densamma.

Men här förekommer äfven ett annat tal, än penningens, som Utskottet ansett böra tagas i närmare öfvervägande, innan frågan om byggnad af ett institut för blindas uppfostran definitivt afgöres, jag menar det elevantal, som i denna byggnad skall inrymmas. I den Kongl. propositionen uppgifves detta skola uppgå till 125 elever. Utskottet har ansett detta antal vara för stort. Ty först och främst innefattar detta 25 elever utöfver det antal af 100, som i komitébetänkandet, rörande blindundervisningen, sidan 24 föreslagits såsom maximum. Vidare bör bemärkas, att icke ens siffran 100 angifves såsom en fullt god sådan. Det frågan rörande yttrandet lyder: »Med afseende så väl på de egendomliga svårigheter, undervisningen af blinda medför, som ock på den omständigheten, att lärjungarna skola bo och få sitt underhåll inom anstalten, synes lärjungeantalet i en högre undervisningsanstalt icke böra öfverstiga ett hundra, så vida icke anstaltens verksamhet skall lida för stort afbräck.»

Här har komitén nämnt siffran 100 såsom maximum, för att icke anstaltens verksamhet skall lida *för stort afbräck,* men härmed har ock då sagts, att man redan genom att inrymma 100 lärjungar i anstalten skall tillskynda dess verksamhet något, om än ett mindre afbräck. Jag hemställer nu, huruvida det kan vara lämpligt, då man skall uppföra ett hus för en sådan inrättning som denna, att ens taga till detta så stort, att deruti inrymmes 100 elever, då anstaltens verksamhet redan derigenom kan komma att lida afbräck. Vår erfarenhet från det stora döfstummeinstitutet vid Manilla bör afhålla oss derifrån. Man byggde der stora byggnader och samlade der i hop lärjungar i allt större och större antal. Men ändtligen öppnades ögonen derför, att de der internerade lärjungarnes uppfostran led allt för stort afbräck, och så måste man börja att plantera ut lärjungarne i landsorten, der döfstuminstitut här och der blifvit inrättade med understöd af statsmedel, och i öfrigt på landstingens bekostnad. Och detta har befunnits vara en mycket lycklig anordning. Derigenom har man stält de döfstummas uppfostran i något närmare beröring med hemmen, så att föräldrarne emellanåt kunna få träffa sina barn, och kunna barnen under ferierna vara i tillfälle att till och med resa hem för att få del af de fostrande inflytelserna från anhöriga och vänner i hemmet. Enahanda anordning bör enligt min tanke icke lemnas obeaktad, utan fastmer tagas till efterföljd äfven beträffande blindundervisningen. Nu är detta visserligen i någon mån iakttaget, i det att en blindskola och ett arbetshem blifvit i landsorten inrättade. Och tvenne blindskolor härtill hafva ju af komiterade föreslagits. Men hvarför icke inrätta ännu flera än de tre, som komitén har tänkt sig och som hafva kommit till stånd?

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

Hvarför icke förlänga undervisningstiden för flere af dem utöfver fyra år? Härmed ville jag visst icke säga, att man skulle afstå ifrån att uppföra byggnader för inrättandet af högre läroanstalter derjemte. Meningen är blott att man bör inrätta sig så, att man icke skall behöfva öfverbefolka dessa senare med allt för stort antal lärjungar, så att dessas uppfostran lida afbräck. Jag behöfver väl icke påpeka den fara, som i sedligt hänseende uppstår deraf, att allt för stort elevantal samlas vid en och samma läroinrättning. Och gäller detta i allmänhet, så gäller det i all synnerhet om sådana inrättningar som de ifrågavarande, der lärjungar af båda könen lefva tillsammans icke blott under sjelfva lästimmarne, utan hela dygnet igenom.

Att det bland större samlingar af barn skall möta stora svårigheter att, såsom sig bör, öfvervaka sedligheten och främja utvecklingen deruti, behöfver ej sägas.

Enligt min uppfattning vore det mycket visligare att man, i stället för att, såsom här är påtänkt, inrätta två institut, inrättar fyra, hvarigenom siffran skulle kunna nedsättas från 100 elever t. ex. till 50 eller 60, som nu utgör antalet i den förhyrda lokalen. Man invänder möjligen häremot, att det skulle kräfva vida större kostnader att sätta upp fyra särskilda blindinstitut på olika orter i landet än hvad som erfordras för inrättandet af två. Ja, det kan väl hända, att det blefve dyrare, men för min del anser jag, att sjelfva uppfostringsfrågan är en långt vigtigare sak än penningfrågan.

Utskottet har velat, att regeringen skulle taga det ena som det andra i närmare öfvervägande till nästa riksdag. Och jag anhåller derföre vördsamt om bifall till Utskottets hemställan.

Friherre Tamm: Den siste ärade talaren har i sitt yttrande hufvudsakligen kommit in på en kritik af blindkomiténs betänkande, men han har dervid, enligt min uppfattning, gjort sig skyldig till det stora misstaget att förblanda begreppet blindskola med begreppet blindinstitut.

Hans önskan att blindskolor måtte anläggas här och der i orterna möter den svårigheten, att den skulle blifva så dyr att i verkligheten realisera, att det belopp, som af Kongl. Maj:t är föreslaget, skulle blifva en försvinnande liten summa i jemförelse med det, som skulle anvisas, i fall den siste ärade talarens åsigt skulle blifva godkänd.

Den ärade talaren har derjemte jemfört döfstuminstitutet med institutet för blinda, mellan hvilka båda institut det dock är en stor skilnad, i synnerhet då man tänker på internatet. Då samme ärade talare nämnde, att blindkomitén hade såsom maximum föreslagit 100 elever, öfver hvilket tal komitén icke ville gå, så sade han tillika, att detta tal vore för stort, men han underlät att nämna, hvilken siffra han anser för den rätta.

Då jag vid den slutliga behandlingen af detta ärende i Utskottet icke var närvarande, så fick jag icke tillfälle att anteckna mig såsom reservant. Min reservation skulle eljest hafva gält dels motiveringen, dels Utskottets beslut. Med afseende på motiveringen har samme ärade talare, utom hvad beträffar antalet blinda lärjungar, som vid

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

institutet skulle få intagas, äfven fäst sig vid att Riksdagen icke skulle annorlunda än i sammanhang med byggnadsfrågan hafva fått tillfälle att pröfva den lämpligaste organisationen af de blindas undervisning. Det var dock icke längre sedan än förra året som Riksdagen hade tillfälle att pröfva det förslag, som af komitén var framlagdt, och Riksdagen beviljade då anslag till en blindskola och den handtverksskola, som samtidigt dermed inrättades.

En annan ärad talare tillhörande Stats-Utskottet har ingått i en granskning af de framlagda ritningarna och dervid yttrat, att det sätt, hvarpå de voro uppgjorda, icke vore lämpligt, i det att huset vore för smalt och för högt. Jag tillåter mig icke att på annat sätt besvara den anmärkningen, än att säga, att dessa ritningar nyss blifvit prisbelönta på en utställning i Wien, naturligtvis framlagda såsom plan för ett blindinstitut. Således skulle denna anmärkning äfven träffa de personer, som hafva tilldelat detta pris åt ifrågavarande ritningar.

Samme ärade talare på skånebänken yttrade äfven, att ett uppskof till 1885 års riksdag icke skulle vara menligt. Här är dock den bestämda uppgiften lemnad, att den nuvarande lägenheten för blindinstitutet icke längre står till buds än till den 1 Oktober 1888. Den ärade talaren menade dock, att man i allt fall skulle hafva tillräckligt lång tid på sig att uppföra en ny byggnad, men jag förmodar, att det kan dröja en tid innan arbetet sättes i verket, och jag tror derför, att det är af vigt att Riksdagen fattar sitt beslut med afseende på anläggningen af detta institut, på det att det måtte vara färdigt till den 1 Oktober 1888.

Jag kan icke tro, att det var på fullt allvar som Friherre Klinckowström menade, att man skulle kunna nöja sig med en tillfällig anordning för de blinda, då han hänvisade till Svartsjö slott. Antingen skulle då detta slott undergå en grundlig reparation, eller också finge de stackars blinda bo i ruinerna. Hvarför då icke lika gerna hänvisa till Visby ruiner, hvarom beslut nyss fattats i den 52:dra punkten af detta betänkande?

Det hade varit önskligt, att den förklaring, som från statsrådsbänken nu blifvit afgifven, hade kommit något tidigare, så att det hade blifvit kändt, att regeringen skulle acceptera en lägre summa än 528,000 kronor och nöja sig med det belopp, som af en reservant inom Stats-Utskottet här blifvit föreslaget. Jag förmodar, att det med regeringens accepterande af denna summa också menas, att regeringen har varit beredd att förklara, att ett blindinstitut för detta belopp kan uppföras.

Det var emellertid icke gerna möjligt att i Stats-Utskottet ingå på den der af Herr Nordenfelt föreslagna summan, eller 400,000 kronor, då icke något som helst kostnadsförslag fans uppgjordt till grund för densamma, och då icke heller den institution, som skulle komma att begagna sig af inrättningen, hade derom blifvit hörd.

Men då nu en ledamot af Kammaren på stockholmsbänken i direktionens för blindinstitutet namn har förklarat, att denna summa bör räcka till, och att direktionen skulle vara i tillfälle att rätta ritningarna derefter, så synes mig den betänklighet vara häfd, som

ännu stod qvar för mig i Stats-Utskottet, nemligen att man icke gerna kunde ingå på den något på höft föreslagna summan af 400,000 kronor, och jag gör det nu med så mycket större trygghet, som denna summa blifvit accepterad så väl af Kongl. Maj:ts regering som af direktionen för blindinstitutet.

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

Jag tillåter mig således yrka bifall till den af Herr Nordenfelt afgifna reservationen.

Friherre Barnekow: Jag har redan förut för några år sedan yttrat mig emot det missbruket, att staten ofta, då den skall uppföra byggnader, gör dem för dyra, och dyrare än de behöfde vara. Här är nu åter ett tillfälle att uttala sig mot dyrheten af en byggnad, som staten ämnar uppföra. Jag har sjelf liten erfarenhet af hvad en dylik byggnad kostar, och ber derför få säga — oaktadt jemförelsen kanske icke fullt passar — att jag särskildt nu har erfarenhet om byggnadsfrågor, emedan jag i närvarande stund är ordförande i en styrelse, som uppför ett hem för idioter, och den byggnaden skall kosta 1,000 kronor för hvarje barn.

Redan detta anse vi vara ganska dyrt, och då kan man ju icke förtänka någon att anse det fyrdubbla beloppet vara allt för högt. Om det endast vore fråga om den dubbla eller tredubbla summan, så ginge det väl ändå an, men den fyrdubbla summan är, enligt min tanke, något orimligt.

Det kan må hända vara orätt att uppträda och yttra sig i denna fråga, innan man sett några ritningar och således icke kan yttra sig om dem, men en ärad talare har sagt, att dessa ritningar upptaga stora vestibuler och rymliga korridorer. Jag vill då fråga, hvad skola de stackars blinda kunna hafva för ett nöje af att famla i sådana stora vestibuler och korridorer? Vore det icke skäl att något inskränka dem?

Samme ärade talare har yttrat, att om man nu icke bifaller den ifrågasatta byggnaden, så blir följden blott den, att regeringen ett annat år kommer in med ett nytt förslag, som må hända blir ännu dyrare. Men min önskan vore, att regeringen skulle komma in med ett förslag, som ej slutade på en så hög summa som 400,000 kronor; annars vore det naturligtvis bättre att nu bevilja dessa 400,000 kronor.

Vidare har det sagts, att denna byggnad icke skulle kunna blifva färdig i rätt tid, om icke Riksdagen i år beviljar anslag dertill. Men byggnaden skulle ju icke vara färdig förr än den 1 Oktober 1888, och om då 1885 års Riksdag bifaller detta förslag, så har man ju nästan hela år 1885, hela år 1886, hela år 1887 och större delen af 1888 att bygga på. Det är ju åtskilligt mer än tre år, och när man har litet erfarenhet om byggnadssaker, så skulle jag tycka, att den tiden bör vara alldeles tillräcklig för att få byggnaden färdig, och man torde icke riskera att under någon tid behöfva inrymma eleverna hvarken i några Kongl. slott eller i förfallna ruiner.

När frågan således icke tyckes vara tillräckligt utredd, när Stats-Utskottet sjelft synes vara något tveksamt, och när en stor del af Stats-Utskottets egna ledamöter icke vågat yrka bifall till denna

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

punkt på den grund, att de icke anse frågan vara tillräckligt utredd, då kan jag icke se någon fara i att uppskjuta saken till ett annat år.

Om vi nu antaga Utskottets förslag, så blir följden blott ett uppskof till ett annat år, och med anledning deraf får jag nu anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Friherre af Ugglas: Jag uppkallades af Herr Widéns anförande. Först yttrade han, att det icke var så farligt med flyttningen år 1888, emedan direktionen yttrat, att lokalen kunde få mot förhöjd hyra bibehållas. Jag skall då bedja att få säga, att den mellanmening, som han läst upp och som skulle antyda detta, stod i en skrifvelse af den 22 November 1881. Då yttrade verkligen direktionen, att det icke utan förhöjd hyra skulle vara möjligt få behålla lägenheten, men mellan år 1881 och år 1884 är icke mindre än 3 år, och under tiden har det inträffat, att den nuvarande egaren af huset förklarat, att han icke på några vilkor vill efter den 1 Oktober 1888 uthyra denna gård. Således står den satsen fast, att efter den 1 Oktober 1888 måste lägenheten af blindinstitutet till egaren aflemnas.

Då jag nämnde år 1888, ber jag att i största korthet få se till, huru vida så god tid att utföra byggnadsarbetet, som man här påstått, förefinnes, i fall Riksdagen icke detta år skulle lemna anslag dertill. En följd af ett afslag blir sannolikt, att Tomteboda kommer att utarrenderas ytterligare på ett år. Då får blindinstitutet icke tillträda tomten förr än den 15 Mars 1886. Förr än tomten är tillträdd, lärer man icke kunna börja att bygga, och byggnaden måste åtminstone vara färdig till den tid, då skolan på hösten år 1888 skall inflytta, eller i Augusti månad. Det blir således en tidrymd af 2 år och några månader, som man har att bygga på. Jag vill väl icke förneka, att man på den tiden skall kunna få byggnaden färdig, men jag vågar påstå, att det skulle vara bättre, om den byggnaden finge uppföras under en tidrymd af 3 i stället för 2 år. Detta ber jag äfven få nämna till svar på hvad Grefve Beck-Friis yttrade derom, att man skulle få disponera den nu till institut upplåtna byggnad till 1888 års *slut*. Det är icke förhållandet, utan den 1 Oktober 1888 skall byggnaden af institutet utrymmas.

Herr Friherre Klinckowström ansåg det icke betänkligt ens, i fall byggnaden icke skulle hinna blifva färdig, utan han hänvisade blindinstitutet att tillfälligt inrymmas i Svartsjö slott. Jag ber att få hänvisa Herr Friherren till statsrevisorernes berättelse angående tillståndet vid Svartsjö slott, och jag är öfvertygad, att han derefter skall återtaga det anbud, han behagade lemna.

Herr Widén ingick hufvudsakligen i en kritik af blindkomiténs betänkande. Jag får då till en början säga, att jag beklagar, att anmärkningar mot detta betänkande först nu förekommit. Det har varit tillhandahållet stadsfullmäktige och landsting, och i de yttranden, som i anledning deraf inkommit, har icke någon väsentlig anmärkning rörande lämpligheten af institutets organisation framstälts, och jag har icke förr än i dag hört anmärkningar i detta afseende. Herr Widén ansåg olämpligt att hafva stora institut. Jag ber då få hänvisa honom till de länder, der kanske blindundervisningen står högst,

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

nemligen Sachsen och Danmark. Jag tror, att der finnas institut för 120, ja i Sachsen till och med 130 lärjungar. Vidare ansåg Herr Widén, att det skulle vara fördelaktigare att plantera ut dessa blindinstitut här och der i landet. Ja, för min del skulle jag gerna se, i fall det funnes blindinstitut i hvart enda län, men jag är öfvertygad om, att Riksdagen skulle draga sig för en sådan kostnad. Blindskolor för små barn böra förläggas här och der i landet, men ett blindinstitut, som afser att utveckla de blinda, så långt man med deras förmåga kan komma, måste derföre vara utrustadt med så många lärare och andra personer, lämpliga för lärjungarnes behandling, att kostnaderna derför ställa sig så stora, att jag för min del helt och hållet skulle vilja afråda från många institutet. Riksdagen har ju dessutom på sätt och vis sjelf pröfvat den nuvarande organisationen, då den förlidet år gaf anslag till en blindskola, just i den utsträckning som blindkomitén föreslagit. Derigenom erkände Riksdagen, att det första stadiet af blindundervisning borde vara ordnadt just på det sättet. Att nu öfvergå till något annat system anser jag icke vara lämpligt eller rådligt. Dertill kommer ock en annan sak. Det är icke lätt, mine herrar, att erhålla lärare för blindundervisning. Någonstädes måste man bereda dem tillfälle att erhålla nödig förberedelse dertill, och sådant kan icke ske annorstädes än i ett lärareseminarium. Detta måste vara förenadt med ett fullständigt blindinstitut, der de blifvande lärarne kunna få undervisning i blindas handledande från början.

Jag skall nu bedja att ytterligare få påpeka, att den nedsättning i det Kongl. förslaget, som jag ansett mig kunna på direktionens vägnar förklara här kunna ega rum, grundar sig på ett af samme arkitekt, som uppgjort dessa ritningar, afgifvet yttrande, under förutsättning att lärjungeantalet skulle komma att nedsättas till 100 i stället för 125, och jag vågar påstå, att man kan vara berättigad att lita på hans uppfattning i detta fall. Herr Widén likasom Grefve Beck-Friis hafva sökt förringa värdet af dessa ritningar, som blifvit framlagda, och hafva dervid åberopat Öfverintendentsembetets utsago. Men Öfverintendentsembetet har blott sagt, att för uppförande af byggnaden erfordras större ritningar. Jag vill dervid tillika upprepa, hvad Friherre Tamm redan sagt, eller att dessa ritningar hafva varit framlagda på en kongress för behandling af frågor om abnorma skolor i Frankfurt am Main och der tillerkänts guldmedalj. De hafva således der ansetts för goda.

Jag lägger denna fråga i herrarnes händer. I fall icke vid denna riksdag medel kunna anvisas, blir det verkligen betänkligt, huru vida det är möjligt att kunna i ordentlig tid få detta blindinstitut färdigt, och jag har ansett det vara min ovilkorliga pligt att fästa uppmärksamhet på de olägenheter, som kunna uppkomma genom ett uppskof. Det må vara Riksdagen, som sedermera får taga det på sitt ansvar.

Friherre Klinckowström: Jag har blifvit uppkallad andra gången för att besvara en anmärkning mot mitt förslag att för tillfällig bostad vid undervisning af blindelever begagna det lediga och af ingenting upptagna Svartsjö slott. Friherre Tamm har, jag bekla-

Om anslag till nya byggnader för Blind-institutet. (Forts.)

gar det rätt mycket, jemfört detta slotts beskaffenhet för närvarande med Visby ruiner. Ja, jag börjar tro, att han aldrig varit vid Svartsjö slott eller också icke sett Visby ruiner, ty det finnes icke den minsta likställighet mellan dessa byggnaders beskaffenhet. Jag kan såsom vittne på denna min utsago, om det behöfves, åberopa en statsrevisor, Kaptenen Mankell. Statsrevisorerne hafva nemligen varit der flera år och sett det, och — man må tro mig eller ej — Svartsjö slott är mer än tillräckligt icke blott för 125 utan säkerligen för ända till 200 lärjungar. Alla rum och salar äro mycket goda och bra, golfbelagda och med tak i fullständigt skick. Alla eldrörgångar äro äfven i fullgodt stånd. Det fattas kakelugnar, men det går an att sätta in kaminer. Möjligen har tidens tand gnagt sig in i det, som är utsatt för den yttre luften, men det bör enligt min tanke Riksdag och regering uppmärksammas på, så att man må kunna för staten bevara och för dess ändamål använda denna stora och lämpliga lokal, som ligger i en utmärkt och fridfull trakt, omgifven af planteringar och parker. Det finnes enligt min tanke intet ställe, der blindeleverne skulle må så väl som der, och helst när det endast är fråga om en tillfällig bostad, tror jag icke att man behöfver vara så ängslig för, om den nya byggnaden icke blifver färdig så fort, som Stats-Utskottet tänkt sig. Men jag tror för min del, att det vore skäl, att regeringen gjorde en noggrann undersökning, huru vida icke detta slott kunde apteras till en ständig bostad för desse blindelever. Min öfvertygelse är, att det kan ske; så att de anmärkningar, man gjort om Svartsjö slotts förfall, behöfva icke tagas i öfvervägande eller betraktande, såsom egande någon inverkan på det beslut, Kammaren nu kommer att fatta.

Jag yrkar fortfarande bifall till den ifrågavarande punkten i Stats-Utskottets betänkande.

Grefve Mörner: Det må vara godt och och väl, om, såsom påstås, Stats-Utskottet har uttalat sig på ett så välvilligt sätt om behofvet af den ifrågavarande byggnaden. Jag har också sökt genomläsa betänkandet, och om jag ej funnit någon egentlig ovilja deri, har jag dock ej kunnat särskildt spåra den stora vänlighet, som i utlåtandet skulle ligga fördold. Men dermed må nu vara huru som helst; för min del skulle jag gerna föredraga ett mindre vänligt utlåtande, blott saken beviljades, i stället för ett vänligt ordande och slutligen afslag. Ty med det förra kommer jag fram, men med det senare kommer jag ingen vart, det afhjelper icke en brist, der den finnes.

Nu säger man, att det är väsentligen brist i utredningen, som vållat afslaget. Men låtom oss tänka på, om det skulle hända att t. ex. Stats-Utskottet — jag säger icke, att det skall ske, jag till och med betviflar att det sker, men det ligger inom möjlighetens område — att, säger jag, Stats-Utskottet nästa år till en väsentlig del består af andra ledamöter, än de, som äro i år. Då kan man primo: icke veta, om desse nye ledamöter besjälas af den vänlighetens anda, som de andra hafva, och secundo: om icke äfven desse nye må börja tala om behofvet af utredning i alla möjliga hänseenden. Och hvilken

utredning kan åstadkommas? Jo, ett nytt kostnadsförslag begäres! Men huru förhåller det sig då med den saken? Jo, det förekommer icke allenast att Herr Nordenfelt uppgifvit, att en byggnad kunde för en kostnad af 400,000 kronor uppföras, utan att ett förslag af enahanda belopp har, enigt hvad ordföranden i direktionen för institutet för blinda upplyst, blifvit pröfvadt, undersökt och befunnet lemna visshet om, att ändamålet med byggnaden, med en dock icke orimlig inskränkning i elevernes antal, kunde uppföras. Om, såsom det här höres, man vill inskränka elevernes antal, i hvad mån behöfves då i anseende till byggnaden vidare utredning? Att Stats-Utskottet skulle ingå i en nära detaljgranskning kan icke behöfvas, och kunde till och med må hända blifva löjligt.

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

Det gör ingenting, att man skjuter upp, säger man. Man hinner ändå så väl med det. Nej! Ty det måtte vi väl veta, att för sundheten och helsan är det nyttigt att icke flytta in i nya rum, som icke hunnit blifva torkade, och om menniskor, som sjelfva kunna ordna sina åtgöranden, göra det, så är det deras ensak, men då samhället i hänseende till dessa blinda barn, hvarom här kan blifva fråga, öfvertager ansvaret för deras uppfostran och, så vida på mensklig mån ankommer, bestämmer deras öden, så hvilar på samhället förebråelsen och brottet, om barnen införas i fuktiga, osunda rum, som grundlägga ohelsa. Om ett sådant förhållande äfven endast eger rum under ett eller par år, är redan derigenom ett ondt åstadkommet, som icke kan godtgöras, och samhället har svikit sin pligt. Jag vill icke hafva på mitt samvete att icke hafva uttalat ett varningens ord vid ett tillfälle, då jag kunnat göra det.

Man säger vidare, att om icke lokal finnes, är det så lätt att hyra en annan lokal eller att hysa in dem t. ex. i Svartsjö slott. Att Svartsjö slott skulle för alltid blifva förvandladt till blindinstitut åt desse, kan jag icke tro, ty äfven om det ligger inom Färentuna härad, tyckes det icke vara af förhållandena egnadt att apteras till blindinstitut. Jag har icke deltagit i någon undervisning af dessa olyckliga blinda, men jag föreställer mig, att ett afbrott deri skall verka menligt och skadligt. För dem måste väl om någonsin vanans makt vara temligen stor, och om de rubbas i sin undervisning, om de mista den goda ledning, hvarigenom de förvärfva de kunskaper och insigter, som kunna förvandla dem till samhällsnyttiga medlemmar, så handlar man derigenom mycket orätt, och man står enligt min tanke icke till svars för att låta dessa olycklige få lida, då samhället kan hjelpa dem ur deras nöd och brist.

Hvad skäl finnes väl att uppskjuta? Man säger, och vi hafva här till öfvermått hört talas om, att landets finanser äro så blomstrande. Jag tillät mig i det hänseendet yttra några ord häromdagen; men må då samhället, om det verkligen har blomstrande finanser, också visa, att det vill uppfylla sin pligt, och icke skjuta undan den, utan offra af dessa finanser hvad som behöfvas för att fylla en stor och dyrbar samhällspligt. En klok man uppskjuter icke gerna att göra det han kan göra, ty den dag, som är, må vara hans, men morgondagen är det kanske icke, och ingen vet, hvilka vindar kunna blåsa ett annat år under andra förhållanden. Då nu icke finnes något

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

egentligt skäl till uppskof, då behöflig utredning finnes, och jag icke tror, att Stats-Utskottetet eller Kammaren vill sätta sig ned och ingå i detaljpröfning, ty förvaltningen må tillhöra regeringsmakten, och Riksdagen bör deri icke ingripa; då behofvet är styrkt och icke kan bestridas; då icke utan skada uppskof kan ega rum, hvarföre då uppskjuta? Det är något, som jag för min del icke kan fatta, utan jag tillåter mig att uppmana Kammaren att utan uppskof bifalla detta anslag nu och låta byggnadsföretaget komma till verkställighet ju förr dess hellre.

Men 400,000 kronor torde vara kanske nog mycket, säger man envist, trots allt hvad förebragt blifvit. Jag bestrider, att misstro ur denna grund är befogad. Så vidt jag vet, kan man icke förebrå regeringen i Sverige att hafva misshushållat med statens medel, och jag undrar, hvar de byggnader finnas, vid hvilkas uppförande öfverdåd och misshushållning å statens sida skulle egt rum. Men i alla fall, om det nu också af dessa 400,000 kronor skulle blifva efter byggnaden något qvar, så har ju anslaget icke blifvit begärdt såsom reservationsanslag, utan om det blir någon behållning, så lägges den till statens medel, och då jag känner mig fullkomligt öfvertygad om, att regeringen med all omsorg kommer att sköta detta ärende och göra byggnaden så ändamålsenlig som möjligt, utan onödiga kostnader, så upprepar jag ännu en gång: hvarför skjuta upp? Må man i stället taga den stund i akt, då man kan bevilja och bifalla och äfven vid detta tillfälle lemna det som begäres, nemligen 400,000 kronor, som innehålles i Herr Nordenfelts reservation.

Herr Widén: Jag har endast begärt ordet för att i motsats till en vördad talare på stockholmsbänken få erinra derom, att jag icke uppträdt *mot* blindkomiténs utlåtande, utan tvärt om velat begagna komiténs yttrande *till stöd* för hvad jag anfört rörande organisationsfrågan. Ett annat missförstånd hos en ärad talare på helsingebänken måste jag äfven genmäla. Han vände sig mot mig och påstod, bland annat, att jag i mitt anförande sammanblandat blindinstitut med döfstuminstitut. Detta var dock så litet fallet, att jag tvärt om endast jemfört det ena med det andra och framhållit, att hvad som för det ena slaget af dessa undervisningsanstalter icke är nyttigt och lämpligt icke heller bör anses vara gagneligt eller lämpligt för det andra. Och denna jemförelse borde väl vara så mycket mer berättigad, som begge anstalterna äro internater.

Herr Carlson, Fredrik: Vore tiden obegränsad, och hade man icke i tanken den stundande natten, vore här mycket att säga. Men jag ber endast att med några ord få i största korthet säga, att den sparsamhet, som tänker sig en nedsättning under 400,000 kronor för det ifrågavarande ändamålet såsom följd af ett möjligt uppskof, icke kan hafva stora utsigter för sig, emedan erfarenheten visat, att just i detta slag af byggnader fordringarna äro så mångfaldiga, hvartill kommer, att byggnaden skall uppföras i hufvudstaden eller dess närhet, samt vidare, att den välvilja, som förutsätter, att otvifvelaktigt vid nästa riksdag detta behof skall fyllas, lätt skulle kunna

förfela sitt mål af det enkla skäl, som en lång erfarenhet lärt mig, att framtiden icke alltid är viss. Jag har tvärt om funnit och vid riksdagen haft tillfälle att märka, hurusom, när ett anslag har föreslagits och fallit, det ofta icke kommer igen nästa riksdag, utan kanske först 5 à 6 år derefter. Men deremot, såsom näst siste talaren med stort skäl yttrade: det jag har i handen, derom är jag viss; det närvarande ögonblicket kan jag vara herre öfver, det nästa är ej mitt. Dertill kommer slutligen hvad som är framhållet af ordföranden i direktionen, nemligen den stora nödvändigheten att, om man vill, att byggnaden skall vara färdig, till dess den nuvarande lokalen skall afträdas, bevilja anslaget redan vid denna riksdag.

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

Jag anhåller derföre att få närmare formulera förslaget sålunda: att för uppförande af nya byggnader för institutet för blinda måtte beviljas en summa af 400,000 kronor samt deraf till utgående under år 1885 anvisas 100,000 kronor.

Grefve Beck-Friis: Den långa diskussion, som här blifvit förd, har dock icke kunnat häfva de betänkligheter, jag hyser angående kostnadsberäkningen.

Å ena sidan har jag ordföranden i direktionen för blindinstitutet, som förklarat, att han af sakkunnig person fått den uppgiften, att för en summa af 400,000 kronor kan byggas ett institut för 100 elever, och å andra sidan har en person, som jag också tror vara fullt sakkunnig, förklarat sig kunna bygga ett institut för 125 elever för samma summa eller 400,000 kronor.

Hvem skall man nu tro?

Jag tycker för min del, att, då vi icke hafva några säkra officiella uppgifter att stödja oss vid, vi gerna kunna se tiden an, och det så mycket hellre, som Kammaren då har i sin hand att häfva den betänklighet, som af Friherre af Ugglas hyses i det afseendet, att, om icke beslut i frågan fattas förrän nästa riksdag, det skulle gå en stor del af år 1886, innan man kunde få tillträda Tomteboda.

Jag anser således, att Riksdagen mycket väl kan nå det afsedda ändamålet genom att afslå sjelfva den begärda summan men lemna bifall till framställningen om upplåtelse af Tomteboda till institutet för blinda.

Jag vågar derför fortfarande yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande moment yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels ock, af Herr *Carlson,* att för uppförande af nya byggnader för institutet för blinda måtte beviljas en summa af 400,000 kronor samt deraf till utgående under år 1885 anvisas 100,000 kronor.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner, först på bifall till Utskottets hemställan och sedan på bifall till Herr Carlsons yrkande, samt förklarade sig finna den senare propositionen besvarad med öfvervägande Ja.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Om anslag till nya byggnader för Blindinstitutet. (Forts.)

Den, som bifaller mom. b) i 57 punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, beviljas för uppförande af nya byggnader för institutet för blinda en summa af 400,000 kronor, deraf till utgående under år 1885 anvisas 100,000 kronor.

Omröstningen företogs, och vid dess slut, sedan äfven den förseglade sedeln öppnats, befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—46;
Nej—45.

Lägenheten Tomtebodas upplåtande till Blindinstitutet. (Forts.)

Mom. a).

Grefve Beck-Friis: Såsom herrarne torde finna af motiveringen af denna punkt, har det från början varit Stats-Utskottets mening, att Tomteboda skulle bestämmas såsom lämplig plats för ett blindinstitut. Man ansåg likväl slutligen af formella skäl, att det vore bäst att afslå Kongl. Maj:ts proposition och endast i motiveringen framhålla lämpligheten af att lägenheten bevarades och sålunda utarrenderades på endast ett år i sänder.

Jag för min del har icke kunnat biträda denna sak, ty jag anser att det vore bättre att nu genast bifalla Kongl. Maj:ts proposition på det sätt, att Tomteboda bestämmes till plats för institutet.

Någon förlust för statsverket att tala om uppstår icke derigenom, ty, såsom i Utskottets betänkande uppgifves, utgör den nuvarande arrendeafgiften för Tomteboda 225 kronor, och om staten icke får den inkomsten, så är förlusten ju mycket obetydlig. Jag anhåller alltså, att Kongl. Maj:ts proposition måtte varda bifallen i den del, som afses i den nu föredragna punkten.

Friherre Klinckowström: På sätt jag redan i min motion N:o 3 tillkännagifvit, har jag intet emot, att Tomteboda ställes till Kongl. Maj:ts disposition för nu ifrågavarande ändamål.

Jag får derför i allo i denna punkt förena mig om det yttrande och förslag, som Grefve Beck-Friis nyss framstält.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan och sedan på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts framställning i förevarande hänseende; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande Ja besvarad.

58—61 punkterna.

Biföllos.

62 punkten.

Understöd åt uppfostrings-anstalter för sinnesslöa barn.

Herr Törnebladh: Jag vill icke i denna fråga göra något yrkande, så mycket mindre som jag biträdt Stats-Utskottets förslag. Men jag har ändock ansett mig böra fästa uppmärksamheten på och till protokollet anföra, att meningarne inom Utskottet varit mycket delade i denna fråga, emedan somliga ansett att de grunder, som tillämpats för dylika anslag i allmänhet, äfven borde gälla för idiotanstalterna i Stockholm och å Johannesberg vid Mariestad. För min del tillåter jag mig icke derom hysa någon särskild mening, allra helst som Riksdagen sjelf beviljat undantag från den allmänna grundsatsen för dessa anstalter, hvilka eljest möjligen hafva något svårt att uppehålla sig. Men då det torde vara nyttigt, att till ett kommande år frågan kanske får all den utredning, som kan åstadkommas, för att det må visas, att de grunder, som af Riksdagen blifvit bestämda, icke äro fullt tillämpliga på dessa två undantagsanstalter, så har jag ansett för min pligt att härpå fästa uppmärksamheten, öfvertygad om att, i händelse Riksdagen, på sätt jag nu tager mig friheten yrka, beviljar hvad Utskottet i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag framstält, dock till nästa riksdag en något fullständigare utredning i afseende på denna fråga måtte framkomma. Under nuvarande förhållanden hafva vi icke i Utskottet egt tillräcklig ledning för vårt omdöme i saken.

Grefve Beck-Friis: Jag får till alla delar instämma i det yttrande, som af den föregående talaren afgifvits. För mig har det synts vara temligen orättvist att numera, sedan på många orter landstingen anslagit medel för dessa idiotanstalter, statens bidrag skulle utgå efter annan grund än för andra till dessa båda ifrågavarande anstalter i Stockholm och vid Johannesberg. När liknande anstalter inrättades i landsorterna sökte man att erhålla understöd åt dem genom statsbidrag, motsvarande 100 kronor för hvarje elev. Men detta har nu slagit så ut, att i Stockholm för hvarje elev statsbidrag utgår till belopp af öfver 300 kronor, då deremot de öfriga anstalterna, som underhållas på landstingens bekostnad, icke erhålla mer än 63 kronor 79 öre i statsbidrag per elev — allt enligt fjorårets räkenskaper räknadt — eller sålunda en femtedel af hvad som förunnas anstalterna i Stockholm och vid Johannesberg. Det är visserligen sant, att anstalten i Stockholm äfven har ett annat uppdrag, nemligen att utbilda några lärarinnor. Men det är endast tre personer, som för hvarje gång komma i åtnjutande häraf; och det kan väl icke vara skäl uti att för en sådan småsak anstalten skulle underhållas på statens bekostnad med ett bidrag, som är 5 gånger så stort som de öfrigas. Jag har här en formulering till ett ändringsförslag; men då det kanske skulle medföra allt för stora rubbningar att genast

Understöd åt uppfostrings-anstalter för sinnesslöa barn. (Forts.)

börja tillämpa detta, så skall jag för närvarande låta bero vid det yttrande, som Herr Törnebladh afgifvit.

Herr Carlson, Fredrik: Då jag har i friskt minne sjelfva upprinnelsen till detta anslag och huru grunderna härvid utstakades, så anhåller jag att få lemna några upplysningar derom.

Det var år 1878, som Kongl. Maj:ts proposition om dessa grunder afläts. I det anslag, som då begärdes, ingick det belopp, som nu utgår till idiotanstalten i Stockholm, 10,000 kronor, och till Emanuela Carlbecks anstalt 5,000 kronor, eller tillhopa 15,000 kronor såsom afvikande från de allmänna grunderna. Och detta bifölls äfven af Riksdagen, hvilken dervid yttrade, att dessa grunder synts Riksdagen vara af beskaffenhet att främja det behjertansvärda ändamålet.

Hvad särskildt beträffar anstalten i Stockholm, mot hvilken de egentliga anmärkningarne blifvit rigtade, ber jag att få nämna, i hvilken olika ställning den befinner sig gent emot alla de öfriga. De öfriga anstalterna äro inrättade för vissa län och åtnjuta derföre särskilda anslag af dem, hvaremot de endast från dessa områden intaga elever, då deremot anstalten i Stockholm är öppen för hela landet och begagnas af hela landet. Vidare är anstalten i Stockholm ett slags normalanstalt, emedan de öfriga taga efter hvad deri införes. Detta kommer sig åter deraf, att i spetsen för denna anstalt står den man, som gifvit upphofvet till hela denna rörelse till idioternas förmån, och från den af honom öfvervakade anstalten har sedermera spridt sig den ordning, som iakttages vid de öfriga. Dertill kommer att den är en bildningsanstalt, som, om också de sköterskor, hvilka derifrån utgå, icke för hvart år äro så många, så motsvarar det likväl behofvet af en ständig omsättning, hvartill kommer att de utbildats under den mest sakkunniga ledning.

Slutligen är denna anstalt den, som genom ständiga förbättringar drifver saken framåt; den begagnar mer än andra de flerfaldiga handtverkeriarbetena, hvilka funnits vara den enda väg, på hvilken bildning kan bibringas dessa olyckliga varelser.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och Utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan bifölls.

63—70 punkterna.

Biföllos.

Anslag för inköp af etnografiska föremål.

71 punkten.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Det har varit en ära för Sverige, att alla de expeditioner och naturvetenskapliga resor och sådana företag, hvari utmärkte män från vårt land deltagit, hafva blifvit kända öfver hela verlden, och att de i synnerhet karakteriserats derigenom, att utmärkte vetenskapsmän hafva följt med, så att de alltid lemnat stora och goda resultat. Derföre har också vår regering, när den utsände en expedition, sådan som Vanadis' resa kring jorden,

lemnat tillfälle för vetenskapsmän att åtfölja denna. Den man, åt hvilken jag nu har föreslagit att lemna bidrag, Doktor Hjalmar Stolpe, är väl bekant genom sina forskningar på Björkön; han har derjemte med åtnjutande af ett Letterstedts stipendium gjort en längre resa i utlandet, under hvilken han omsorgsfullt studerat utländska museer m. m., och jag vågar påstå, att han är en framstående man i sitt fack, den etnografiska vetenskapen. Nu torde det väl vara något bakvändt, om han skulle göra en sådan resa som denna utan att kunna medföra något af betydenhet utaf de många intressanta saker, som derunder kunna påträffas. Just nu är rätta tiden att göra sådana samlingar, som här äro i fråga, ty lättare kommunikationer, spridning af civilisation och det europeiska inflytandets allt större insteg i Stilla hafvets länder göra, att invånarne der i stor skala öfvergifva sina plägseder, husgeråd, vapen och dylikt och tillegna sig dessa efter europeiskt mönster. Befintliga förråd af äldre dylika saker komma derigenom att hastigt försvinna. Men just under sådana brytningsperioder kan man få en mängd sådana saker för billigt pris, och det synes mig, som om Riksdagen icke borde försumma det tillfälle, som erbjudes, att genom ett icke högt anslag kunna uträtta något i denna väg. Såsom skäl för sitt afstyrkande har Stats-Utskottet anfört, att Kongl. Maj:t icke skulle hafva underlåtit att till Riksdagen göra framställning i ämnet, derest Kongl. Maj:t ansett det vara angeläget. Men jag uppgaf i min motion ett så påtagligt skäl, hvarföre man icke kan förutsätta något sådant. Jag förklarade nemligen, att, när antropologiska föreningen i Stockholm föreslog, att Doktor H. Stolpe skulle få följa med på färden, så anmäldes tillika för Kongl. Maj:t, att en subskription vore å bane för att förskaffa honom medel till dessa inköp, och att det således då icke var någon anledning för Kongl. Maj:t, att begära anslag, emedan man hoppades att på det sättet få penningar. Men de stora och många ändamål, för hvilka publikens intresse tagits i beslag, gjorde att bidragen af penningar för att öka statens samlingar icke vunno de sympatier, som ifrarne för desamma hade påräknat, hvarföre det således blef omöjligt att få det för ändamålet erforderliga beloppet. Om nu af detta skäl afslag skulle göras, så skulle det således blifva ett straff för det man har försökt att skaffa staten samlingar utan att påkalla statens hjelp, och det tyckes mig, som om Riksdagen snarare hade skäl att uppmuntra än att bestraffa sådant. Jag hoppas således, att Första Kammaren behagar bifalla hvad i min motion har blifvit föreslaget och anslå 13,500 kronor, att ställas till Kongl. Maj:ts disposition för uppköp af etnografiska föremål under Vanadis' verldsomsegling. Jag anhåller om proposition derå.

Anslag för inköp af etnografiska föremål. (Forts.)

Friherre Klinckowström: Då ingen tycks här i Kammaren försvara det slut, hvartill Stats-Utskottet kommit, oaktadt, att döma af reservationerna, det måtte vara fem af denna Kammares ledamöter, som hafva biträdt Utskottet, eftersom det synes vara sju ledamöter af Första Kammaren, som hafva reserverat sig, så vill jag nämna några ord här, till den kraft och verkan de kunna hafva, för att

Anslag för inköp af etnografiska föremål. (Forts.)

försvara Utskottets åtgörande. Först och främst bruka så beskaffade motioner i fråga om anslag som detta komma från Kongl. Maj:t i form af nådig proposition. Här har nu så icke skett, utan det är två enskilda motionärer, som hafva framstält frågan, oaktadt det gälde att göra uppköp vid den expedition, som går för svenska flottans räkning omkring verlden. Jag tror således, att när Kongl. Maj:t icke har ansett nödigt att framkomma med proposition derom, Riksdagen i så fatta omständigheter och i enlighet med hvad i allmänhet varit fallet vid dylika enskilda motioner icke heller nu borde derpå fästa något afseende. För öfrigt är det kändt, mine herrar, att Vetenskapsakademien för sina samlingar har så trångt om utrymme, att den för närvarande i många hänseenden icke kan rätt vårda, mycket mindre uppställa och begagna dem. Kammaren har nyss bifallit en stor tillbyggnad till Vetenskapsakademiens lokaler, och under sådana förhållanden, innan en sådan byggnad kan komma till stånd, anser jag tiden icke vara inne att hopa samlingar, som icke kunna behörigen vårdas eller uppställas. På dessa grunder får jag anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Casparsson: Att ingen af Stats-Utskottets ledamöter från denna Kammare har uppträdt till försvar för Utskottets hemställan, kommer sig af den mycket enkla orsaken, att inom Utskottet röstade alla ledamöterna ifrån denna Kammare för det ifrågasatta anslaget, ehuru jag, för min del, och jag tror detsamma varit fallet äfven med de öfriga, som icke hafva reserverat sig, ansett saken icke vara af den vigt och betydelse, att man behöft reservera sig. Under sådana förhållanden kan jag naturligtvis icke yrka bifall till ett förslag, mot hvilket jag röstat inom Utskottet, och då den ärade motionären redan gjort yrkande om bifall till sin motion, så har jag icke något yrkande att framställa, utan har endast velat afgifva denna förklaring.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framstälda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan derpå, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, måtte besluta, att för uppköp af etnografiska föremål under fregatten Vanadis' verldsomsegling skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition ett extra anslag af 13,500 kronor; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande Ja besvarad.

72 och 73 punkterna.

Biföllos.

Justerades ett protokollsutdrag rörande det nu genomgångna utlåtandet.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att å föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de under dagens lopp första gången bordlagda ärendena och sist de denna dag andra gången bordlagda betänkandena med undantag af Lag-Utskottets utlåtande N:o 52, hvarom särskildt beslut redan fattats.

Kammaren åtskiljdes kl. $^1/_2$ 11 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.